

- Nagy-Becserek**
Jokly Lipót.
Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.).
Supros Valter.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírányúgyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József Ifj.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnár S.).
- Nagy-Kikinda**
Gujin V.
Pannonia ny.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szecsény**
Glattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Nándor.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz L.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllös**
Ugoecsi közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorella Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármán.
Neumann Vilmos.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t. (bélrl.: Csávásy Gyula).
- Námesztó**
Schein M.
- Naszód**
Schwartz Mór.
- Német-Bogán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezséder**
Horváth Béla.
- Nyíregyháza**
Besenyei ny.
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos):
Özv. Piringer Jánosé).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyírbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzter Zsigmond.
Kapsz és Krainár
Lówy Antal
Neubeauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Lévai Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Brück P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
Tillmann R.
- Ó-Széplak**
Nyitrai-öngy. gazd. egyll. ny.
- Paka**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Wittgischlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármán.
Ref. főisk. nyomda.
Stern Rezső.
- Pásztó**
Schlesinger Mihály.
- Pécs**
Lyceumi nyomda.
Decal írod. és könyvny. r.-t.
Tajza József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjásos**
Gatter és Frischmann.
Hungária-ny.
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf és fia.
Angermayer Károly.
Eder István.
Freistadt Mór.
Katholikus nyomda.
Nattall M.
Preisaak Győző utóda.
Westung. Orenzhote ny. (tul.: Simonyi Iván).
Wlgand K. F.
- Pöstyén**
Oipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosen-zweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Róde I.
- Rákospalota**
Csongrádi Simonovics Kornél.
Fischer és Deutsch
- Resicza**
Eialer József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsashegy**
Kohn József.
Salva és Herle.
- Salgó-Tarján**
Friedler Ármán.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Lówy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurcsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sáros-patak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bélrl.: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepai-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vajna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein F.)
- Somorja**
Goldstein József.
- Sopron**
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Géza).
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremazner.
Zöllner Dezső.
- Stájerlak**
Hollschätz F.
- Sümeg**
Horvát Oábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Braun Adolf.
Kladek István és Társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Jendre).
Öbr. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Dolesch és Müller.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sehesz Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**
Lítteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosé.—
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Riegel Zoltán.
- Székelyhíd**
Kohn Sámuel.
- Szegzárd**
Árva J.
Báter János.
Lengyel Pál.
Ujfalusi Lajos utóda:
Molnár Mór.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula
Eisler Adolf.
Ölliek Mor.
Singer E.
Számmer Imre (tulajdonos):
Heckenast Kálmán).
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Nátháné.
- Szentes**
Kecskeméti Szabó Kálmán és Vajda Ernő.
Szentes és Vidéke ny.
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**
Schwarz I.
- Szent-Gothárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bező János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Schreiber Mór.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Cseh**
Berkovits R.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakoa István.
Fuchs Lipót és fia.
Fuchs Manó.
Hay és Grün (Várm. ny.).
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seller H. utóda: Szele és Brellfeld.
- Tab**
Perl Pál.
- Tapolca**
Lówy B.
- Tasnád**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei ny.
Csendes J.
Délmagyarorsz. könyvny.
Gutenberg-ny.
Mangold Sándor.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Steiner Ferencz).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Goldstein L.
- Tokaj**
Gestetner Adolf.
- Tolna**
Weltmann Ignác.
- Tolna-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Fűsý és Sztupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Osparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moakóczy Ferencz)
Turócazentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal és József.
Krimer Alajos.
Salgó és Társa.
- Új-Verbász**
Pfiszer József.
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Hungária-ny. (Friedmann Samu).
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Oellisz Miksa
Jäger Bertalan.
Levai Mór.
Székely és Illés.
Unio könyvnyomda
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely**
Brück Ignác.
Horovitz Adolf.
Löwyohn Manó.
Steinmann J.
- Vajda-Hunyad**
Ideál-könyvnyomda.
- Verebely**
Neufeld Sándor.
- Versecz**
Kehrer Béla.
Kirchner Ernő.
Veronits József.
- Veszprém**
Dunántúli ny.
Egyházmegyei könyvny.
Krausz A. Fia.
Népkarant nyomdája (tul.: Takáts Sz.).
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Özv. Tahy Rozália és tea.
Unger Antal.
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Beretka Imre.
Kabos Ármán.
Fekete Sándor.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Nádoosy Ferencz.
Schlesinger Ignác.
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**
Bittermann Nándor és Pia.
Kollár József.
Oblát Károly.
- Zolna**
Bjel és Jelinek
Olasek Samu.
- Zombolya**
Wunder Rezső.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI

papirgyár raktára

BUDAPEST

VI., Gyár-utca 64. szám.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

VASÚLO-
SELYEM- ÉS
VIRÁGCSEM-
PAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindenemű lemezek stb.

UNION
FOTÓZINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET
BUDAPEST.
VI. UJ-UTCA 57. SZ.

AUTOTYP
FOTOTYP
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA

MINDENMŰ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜL- ÉS BEL FENYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL,
GYARAKRÓL, TARGYAKRÓL ÉS ESZKÖZÖLTETIK

TELEFON: 295-7

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 11.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-
MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST és EHINGER

G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○
○○○○○○○○○○ CZEGERNEK

Az 1902. évfolyam tartalma.

CZIKKEK.

A festékező hengerekről. <i>Janovszky János.</i>	157
A gépmesterek helyzetéhez. <i>Janovszky János.</i>	125
A könyvkötő-mesterségről. <i>Kner Izidor.</i>	22
A Könyvnyomdászok Szakkörének jelentése az 1901. évről. <i>Stalla Márton.</i>	37
A könyvnyomtatók nyelve. <i>Novák László.</i>	177, 195
A német helyesírás reformja. <i>Somos Árpád.</i>	160, 181
A nyomóhenger borítéka. <i>Janovszky János.</i>	95
A nyomóhenger elállításáról. <i>Janovszky János.</i>	197
A szakirányú tanoncziskolák. <i>g.</i>	178
A továbbképző tanfolyam berekesztése. <i>Bujnovszky Rezső.</i>	76
Az első tanfolyamról. [Nyolcz lapra terjedő mellékletekkel.] <i>Novák László.</i>	142
Az évkönyv. <i>Novák László.</i>	2
Az újabb irány és a magyar nyomdaipar. <i>Augenfeld M. Miksa.</i>	1
Alapos vádak. <i>Hermann Károly.</i>	147
Annuaire de l'Imprimerie. [Két ábrával.] <i>Faragó.</i>	24
Bécs — Brünn — Pozsony. <i>Typo.</i>	112
Bécsi levél. <i>Somos Árpád.</i>	113
Berlini levél. <i>Ligeti Jenő.</i>	80, 97
Berlini levél. <i>Pápai és Czettel.</i>	114, 131
Berlini levél. <i>Czettel Jenő.</i>	149, 163, 184
Berni levél. <i>Ligeti Jenő.</i>	183
Betűszedőnő. <i>M. J.</i>	3
Budapest szakirányú tanoncziskolái. <i>G. E.</i>	143
Eckmann Ottó †. [Arczképpel.] <i>Szerkesztőség.</i>	131
Egy közhasznú diszmunka. [Ábrákkal.] <i>Faragó.</i>	185
Előfizetési felhívás a Magyar Nyomdászok Évkönyvére. <i>Pavlovsky J. Alajos.</i>	125
Gutenberg első nyomtatványainak egyike. [Két ábrával.] <i>Faragó.</i>	129
Hirdetések és ujságok. <i>Schwartz Sándor.</i>	94
Különféle papírok nyomtatásáról és erre alkalmas festékekről. <i>Novák József.</i>	4
Magunkról magunknak. <i>Benes Sándor.</i>	93
Manlius János. [Egy ábrával.] <i>Faragó.</i>	61, 77
II. Vilmos német császár és a szezesszió. <i>Szerk.</i>	148
Modern grafikai művészet. <i>Vajda Ernő.</i>	17, 41, 57
Nagyvárad könyvnyomtatásának története. [Ábrákkal.] <i>Firtinger Károly.</i>	146, 159, 179, 198
Nyomdászati enciklopédia. <i>G.</i>	60

Pályázat szakcikkekre. <i>Szerk.</i>	82, 99, 117
Párisi levél. <i>Ligeti Jenő.</i>	149
Stockholmi levél. <i>Ligeti Jenő.</i>	25, 62
Szerkesztőnk jubileuma. <i>Grócz Ernő.</i>	200
Táblázatos számszedés. <i>Fischer József.</i>	112
Tanfolyamunk. <i>Román Antal.</i>	21
Tanfolyamunk. <i>Novák László.</i>	45
Tanulmány dr. Jessen Pál felolvasásaiból. <i>Káldor Lajos.</i>	109, 126
Tótfalusi Kis Miklós emlékezete. [Képpel.] <i>Szerk.</i>	75
Új kilövési módok. <i>K. G. J.</i>	144
Ujtások a könyvnyomtatás tehnikájában. <i>Szerk.</i>	162

CSARNOK.

A nyomdász természetrajza. <i>Morócz Jenő.</i>	164
A japán hirlapokról. <i>Ego.</i>	202
Herrgott János. <i>Leitner Pál.</i>	47, 63, 81, 98, 115, 132
Karácsonyi ajándék. <i>Ligeti Jenő.</i>	5
Vegyesek. Szakköri hivatalos tudósítások és Hirdetések minden számban.	

MELLÉKLETEK.

<i>Báli meghívó az Athenaeum r. t. nyomdájából. (3. szám.)</i>	
<i>Levélfej és czéggkártya a Révai és Salamon nyomdából. (4. sz.)</i>	
<i>Körlevél Krammer Lipót nyomdájából. (4. sz.)</i>	
<i>Levélfej és körlevél a Wodianer F. és Fiai czég nyomdájából. (6. sz.)</i>	
<i>Meghívó a Sas és Bauer czégtől. (7. sz.)</i>	
<i>Autotipiai műlap ugyanezen czégtől. (7. sz.)</i>	
<i>Czéggkártya Hornyánszky Viktor cs. és kir. udv. könyvnyomdájából. (8. sz.)</i>	
<i>Meghívó Székely és Illés ungvári nyomdájából. (8. sz.)</i>	
<i>Kossuth Lajos arczképe Kner Izidor gyomai nyomdájából. (9. sz.)</i>	
<i>Levélfej és meghívó Pleitz Fer. Pál nagybecskerekéi nyomdázégtől. (9. sz.)</i>	
<i>Levélfej a Buzárovits Gusztáv czégtől Esztergomban. (10. sz.)</i>	
<i>Czimlap Nádosy Ferencz zólyomi nyomdájából. (11. sz.)</i>	
<i>Meghívó a Rózsa K. és neje czég nyomdájából. (11. sz.)</i>	
<i>Körlevél az egri liceumi nyomdából. (12. sz.)</i>	
<i>Litográfiai műlap a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság czégtől. (12. sz.)</i>	

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
- M. kir. Államnyomda**
Nándor-tér 1.
- M. kir. tud. Egyetemi ny.**
Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
- Ádám Herman**
Krisztina-körút 85.
- Bagó M. és Fia**
Ponty-utca 4.
- Goldberger Ignác**
Fő-utca 23.
- Helsler Jaroslav**
Várkert-rakpart 1.
- Hauszky József**
Bomba-tér 4.
- Keller Dániel**
Attila-utca 63.
- Müller K. (Münster K.)**
Albrecht-út 3—5.
- Wesselényi Géza**
Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
- Bartalits Imre**
Remete-hegy.
- Bichler I.**
Kiskorona-utca 15.
- Wimmer Márton**
Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
- Barcza József**
Váci-utca 66.
- Belvárosi könyvnyomda**
Váci-utca 79.
- Buschmann Ferencz**
Koronaherceg-utca 8.
- Franklin-Társulat magy.**
Irod. int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11—13.
- Goszler Gyula**
Aranykéz-utca 1.
- Hunyadi Mátyás ny.**
Zöldfa-utca 43.
- Langer Ede és Fia**
Zsibárus-utca 1.
- Luszt Sándor**
Váci-utca 4.
- M. kir. posta- és táv. ny.**
Főposta-épület.
- Mercur kő- és könyvny.**
Király Pál-utca 9.
- Nagy Sándor**
Papnövelde-utca 8.
- Id. Poldini Ede és Társa**
Irányi-utca 1.
- Quittner József**
Károly-körút, központi
városház.
- Róth József**
Ujvilág-utca 6.
- Singer Lipót**
Károly-körút 24.
- Süsz Dávid**
Fővám-tér 5.
- Székesfővárosi házi ny.**
Központi városház.
- Ullmann József**
Régi posta-utca 4.
- Várnai Fülöp**
Régi posta-utca 3.
- Victoria-nyomda**
Váci-utca 37.
- Wodianer F. és Fiai**
Sarkantyús-utca 3.
- V. kerület (Lipótváros).**
- Bendiner A.**
Arany János-utca 18.
- Budapesti helyi érdekű
vasút nyomdája**
Lipót-körút 22.
- Czettel és Deutsch**
Bálvány-utca 12.
- Hamburger és Birkholz**
Csáky-utca 13.
- Hermes könyvnyomdai
részv.-társ.**
Báró Atzél-utca 2.
- Hungária-könyvnyomda
és kiadó-üzlet**
Váci-körút 34.
- Juhász és Haas**
Tűkőr-utca 5.
- Kálmán M. és Társa**
Vadász-utca 32.
- Kanitz C. és Fiai**
Vadász-utca 26.
- Károlyi György**
Kálmán-utca 5.
- Kellner és Mohrlüder**
Csáky-utca 9.
- Kertész József**
Mária Valéria-utca 11.
- Kollmann Fülöp**
Arany János-utca 34.
- Krausz S. és T.**
Zoltán-utca 11.
- Légrády Testvérek**
Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót**
Vadász-utca 35/a.
- Löv Ede**
Váci-utca 80.
- Márkus Samu**
Báthory-utca 20.
- Magy. kir. postatakarék-
pénztár nyomdája**
Széchenyi-utca 2.
- Pallas, irod. és nyomdai
részvénytársaság**
Kálmán-utca 2.
- Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
- Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája**
Dorothy-utca 14.
- Pollák Elkán**
Nagykorona-utca 21.
- Pollák M. Miksa**
Akadémia-utca 15.
- Radó és Rózsa**
Lipót-körút 12.
- Schlesinger és Kállai**
Bálvány-utca 18.
- Thália-nyomda**
Csáky-utca 2/b.
- VI. ker. (Terézváros).**
- Beer E. és Társa**
Aradi-utca 8.
- Berkovits János**
Teréz-körút 40—42.
- Brózsza Ottó**
Váci-körút 17.
- Ehrnstein Mór**
Laudon-utca 4.
- Engel S. Zsigmond**
Vörösmarty-utca 56.
- Európa, irod. és ny. r.-t.**
Ó-utca 12.
- Fővárosi nyomda stb. r.-t.**
Podmaniczky-utca 39.
- Fried és Krakauer**
Dalszínház-utca 10.
- Friedmann Á.**
Oyár-utca 54.
- Fuchs Samu és Társa**
Podmaniczky-utca 27.
- Gergely Miksa**
Lázár-utca 2.
- Glückselig M.**
Hunyady-tér 7.
- Goldschmiedt Lipót**
Révay-utca 6.
- Gross és Grünhut**
Oyár-utca 32.
- Herrman Ignác**
Szerecsen-utca 20.
- Hornyánszky Viktor**
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
- Hunnia könyvnyomda**
Teréz-körút 3.
- Kápolnai Adolf**
Teréz-körút 5.
- Kassino Jakab**
Király-utca 26.
- Kaufmann és Vojtitz**
Vörösmarty-utca 52.
- Korvin Testvérek**
Révay-utca 13.
- Kunossy Vilmos és Fia**
Teréz-körút 38.
- Löbl Dávid és Fia**
Andrássy-út 19. és
Nagymező-utca 26.
- Minerva ny. (tul. Gansl Za.)**
Szerecsen-utca 7/9.
- M. á. v. menetjegy-ny.**
Csengery-utca 33.
- Markovits és Garai**
Lázár-utca 13.
- Muskát Béla**
Teréz-körút 27.
- Nadas A.**
Dessewffy-utca 45.
- Neumayer Ede**
Proféta-utca 7.
- Orsz. közp. közs. ny. r.-t.**
Váci-körút 61.
- Pollacek Mór**
Dávid-utca 5.
- Posner K. Lajos és Fia**
Csengery-utca 31.
- Radó Izor**
Szerecsen-utca 13.
- Rigler József Ede r.-t.**
Rózsa-utca 55.
- Schmelcz Izidor**
Izabella-utca 70.
- Schmidl Sándor**
Szerecsen-utca 6.
- Spinner Illés**
Dessewffy-utca 43.
- Szántó J.**
Uj-utca 6.
- Székely Viktor**
Dávid-utca 4.
- Vigyázó Tivadar**
Váci-körút 39.
- Wellesz Béla**
Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).**
- Árpád kő- és könyvny.**
Valero-utca 9.
- Athenaeum ir. ny. r.-t.**
Kerepesi-út 54.
- Bárd J.**
Miksa-utca 17.
- Deutsch József**
Károly-körút 7.
- Elek Lipót**
Kertész-utca 37.
- Farkas Testvérek**
Akácza-utca 61.
- Gallitzenstein H.**
Dohány-utca 68.
- Garai Mór**
Károly-körút 3.
- Gelléri és Székely**
Kerepesi-út 34.
- Goldfaden Márk**
Kerepesi-út 36.
- Gonda és Társa**
Akácza-utca 50.
- Hedvig S.**
Dohány-utca 12.
- Herz Ármin**
Izabella-tér 5.
- Kellner Gerson**
Csányi-utca 13.
- Krammer Lipót**
Csömöri-út 44.
- Löbl Mór**
Király-utca 27.
- Löblovitz Zsigmond**
Csömöri-út 54.
- Márián György**
Rottenbiller-utca 56.
- Nagel István**
Vörösmarty-utca 17.
- Neuwald Illés**
Dohány-utca 44.
- Pannonia-nyomda**
Rombach-utca 8.
- Propper Leó**
Erzsébet-körút 35.
- Reich Ármin**
Dohány-utca 84.
- Roth és Krausz**
Kertész-utca 23.
- Rubin J.**
Király-utca 13.
- Spatz Henrik**
Dob-utca 55.
- Spitzer Márk**
Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
Kazinczy-utca 35.
- Vaavári és Társa**
Csömöri-út 13.
- Wendt és fia**
Károly-körút 19.
- Zeisler M.**
István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
- Anglo-nyomda**
Baross-utca 47.
- Biró-nyomda**
József-körút 19.
- Budapesti Hírlap nyomd.**
Rökk Szilárd-utca 4.
- Corvin-nyomda**
Baross-utca 4.
- Özv. Fried Ignáczné**
József-utca 14.
- Hell I. Ede**
Luther-utca 4.
- Jäger K.**
József-körút 42.
- Klein Vilmos**
Kerepesi-út 73.
- Kohn Simon**
József-körút 5.
- Kossuth Lajos-nyomda**
(tul. Lauffer Jakab és
Holländer József)
Ujvácsártér 5.
- Militty Rankó**
Futó-utca 44.
- Oththon-nyomda**
Mária-utca 42.
- Révai és Salamon**
Üllői-út 18.
- Rózsa Kálmán és Neje**
Szentkirályi utca 30.
- Schulez Adolf**
Baross-utca 81.
- Stephaneum (a Szt. István-
Társulat nyomdája)**
Szentkirályi-utca 28a.
- Szent Anna-nyomda**
Baross-utca 66—68.
- Szent László-nyomda**
Rökk Szilárd-utca 28.
- Színházi Lapok nyomd.**
József-körút 9.
- Weissenberg Ármin**
József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
- Engelmann Mór**
Vámház-körút 15.
- Műszaki Irodalmi és
nyomdai részv.-társ.**
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
- Pátria-nyomda r.-t.**
Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
- Első kőbányai könyvny.**
Jászberényi-út 1.
- Lőrincz F.**
Maglódi-út (Oyújtó-fogház)
- Merendiák Károly**
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadilli József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Qör. kel. egyházmegyei nyomda.
Qyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
(Dóczi-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Ágoston.
Nánay Lajos.
Rajkovicz Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t. (v. b.)
Halyák István.
Darvai Armin.
Wertheimer Zsigmond.
- Balászfalva**
Qör. kath. püspöki nyomda.
- Bahfj-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Sziheliszky József).
Lepage Lajos.
Povázsy testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Pirokska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Gáborny és Társa.
Gótt János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Breznóbánya**
Kreiser J.
- Budafoék (Promontor)**
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Grádil Péter.
- Csáktornya**
Flschel Fülöp.
- Cservenka**
Boros György.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda.**
Frank Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda-rt.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kurucz Béla.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ullmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Deveszer**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy közsegek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Nettí.
Goldstein Józsua.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Lów Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-ny. (tul.: Kahn M.)
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Ousztáv.
(Hunnia) könyvnyomda (tul.: Qerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsióder**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg O.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Soma).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létzi János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hevesmegy. Lapok ny.
Sima Dávid.
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula.
Qyöregyházmegyei könyvnyomda.
Heckenast György.
Láng Jenő.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérli: Papp György).
Vóltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózes
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Halas**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Ideál-könyvnyomda.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Holics**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Kányó Antal utóda.
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Qzv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Bergmann Mihály.
Szódi S.
- Kassa**
Breltner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Rosa Viktor.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlapkiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Pestmegyei Hirlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmeccz**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia és fia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Martón**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyar Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Gutenberg nyomda.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szenássy János.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöczbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes.
Feigl Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Qzv. Bors Károlyné.
- Lengyeltóti**
Galamb Zoltán
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
Schultz Ignác.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Lów Dező.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Flora János.
Szidon József.
Traunfeller Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Kováts Antal.
Neumann József.
- Malaczkza**
Wiesner Alfréd.
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Berger Miksa.
Sicherermann Mór.
Veider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyon (tul. Benkó László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Gyikó Károly.
- Miava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludvig.
Minerva ny. (tul.: Hradec és Társa).
Stambberger Ignát.
Stambberger Lajos.
Sudár és Társa.
Szeleányi és Társa.
- Módos**
I. István Miksa.
- Mónost**
Blandi János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Káhn és Fried.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

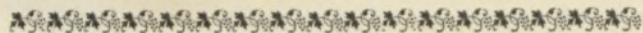
HIVATALOS RÉSZ.

A Szakkör **február** hóban — tekintettel a mester-szedési tanfolyam kívánatos zavartalansága és folytonosságára — felolvasást nem rendez és így a vasárnapi délelőttökön a körhelyiségek a tanfolyamon részt nem vevő tagok szórakozására szabad rendelkezésre állanak.

Választmányi ülés 16-án délelőtt 11 órakor az olvasó-szobában.

Havi ülés 23-án délelőtt fél 12 órakor a kis teremben.

Házi estély 23-án este fél 8 órakor, az összes helyiségekben, hangversenynyel és tánczczal.

AZ UJABB IRÁNY ÉS A MAGYAR NYOMDAIPAR.

A múlt év november havában ily czímen írt cikkem témáját óhajtom tovább fejtegetni; mielőtt azonban tovább mennék, kinyilatkoztatom, hogy szerkesztő urnak első cikkemre nézve tett, s a hazai betűöntődéket illető helyreigazító megjegyzését in optima forma magamévá teszem, ámbár ha a szemrehányást megtettem, az okot mégis csak a hazai betűöntődék szolgáltatták. Miért nem ismeretik újdonságaikat szaklapjainkban? A külföldi betűöntődék régen tisztában vannak azzal, hogy újdonságaikat legelsőben is azzal a körrel kell megismertetni, a mely vele dolgozik, a mely azt használja. Ez okból azután a külföldi szaklapok telve vannak enemű újdonságok bemutatásával. Pedig — tudtommal — ez ott jóval több költséggel jár, mint nálunk.

De nem akarok tárgyamtól messze eltérni. Előző cikkemben már említettem, hogy könyveink kiállítása mennyire visszamaradt. Ugyanez egyéb nyomdai termékeinkről nem állitható ugyan, de — mint már említém — ezek haladása sem mutat semmi önállóságot, inkább csak utánzata a szomszédos és e tekintetben nap-nap után haladó német munkáknak.

Hogy példát is említsek, itt van mindjárt az ezen lap múlt évi novemberi számához mellékelte Typograph-körlevél, mely egyik elsőrendű fővárosi nyomdából került ki. A németeknek és azon nemzeteknek, kik

a gótikus (Fraktur, Gothisch, Schwabacher) betűket használják, régi törekvése ezen nehezen olvasható, szemetrontó betűfajokat a közhasználatból kiszorítani. Hogy ez mindeztideig nem sikerült és beláthatatlan messze időnkig nem is fog sikerülni, kitetszik abból is, hogy az újabb irány betűalakot-reformáló keretében megjelent újdonságok túlnyomó része e fajokat öleli fel. E mozgalom bennünket, latin (antiqua és mediaeval) betűvel dolgozó nemzeteket nem érint közelebről, nálunk (t. i. a nyomdászatban) a gót stíl és betűi mindig idegen alakok voltak.

A németek eme régi keletű törekvésének eredményeképp a fraktur-betűkből az antiqua betűket megközelítő átmeneti betűk jelentek meg. Ilyen átmeneti betűvel van a fennebb említett körlevél is szedve, Rudhard *Eckmann* tipusa. Ehhez hasonló Schelter & Giesecke *Edelgothisch*-a és Klinkhardt: *Baldur*-ja.

A körlevél végén ott van a megjegyzés, hogy e betűk jelenleg a világ legszebb betűi és ez igaz — „so weit die deutsche Zunge reicht“, a német világnak lehet ez legszebb betűje és bizonyos, hogy a német betűöntődék vetekedni fognak enemű betűk készítésében és ezen törekvés a németeknek fentvázolt mozgalmánál fogva méltányos is. Kétségkívül sok előnyös oldalt mutatnak e betűk a régi gótikus betűekkel szemben, de ideális szépség és olvashatóság tekintetében még messze vannak az antiqua-betűktől, különösen az újabb irány antiqua-betűitől.

Nem lehet helyes tehát a „modern“ leple alatt magyar szöveget e betűkből kierőszakolni. Az újabb irány nem nehezíteni, de könnyíteni igyekszik az olvasást és e betűekkel a németek ezt el is érték, de mi nem!

Általában sok visszaélést látunk nálunk a gótikus betűekkel, holott nyelvezetünkben tipjei teljesen idegenek és bizony nap-nap után ritkább azok száma, a kik ezeket nálunk betűzni tudják. A régi klasszikus iskolánál még csak megjárta néha a stilszerűség miatt, de ma már nálunk a magyar szöveghez való alkalmazása teljesen elhagyandó.

Másik hiba a következő: Az újabb irány betűinek jórésze a régi betűírók, helyesebben betűrajzolók motívumai után készülnek. Igyekeznek azokba úgy is némi eredetiséget lehelni, hogy hiven a kézzel raj-

zolt betűkhöz, egyik-másik betűt egybekapcsolják, így jelentek meg az együvé öntött

Ⓜ Ⓚ Ⓝ Ⓡ Ⓛ Ⓜ

stb. betűk, „ligatúrák“ elnevezés alatt.

Ez idegen betűk nyomban elárulják a német származást, mert mindegyik olyan betűt köt össze, mely a német nyelvben vagy egy hangot képez, vagy ilyen alakban sűrűbben előfordul.

Az már azután a mi vétünk, hogy a magyar CZ, CS, TY, LY, NY, SZ, ZS egybekötésével még ez ideig nem találkoztunk. Pedig bizony furcsán néz ki, midőn az ilyen szavakban, mint pl.

HACKER FERENCZ

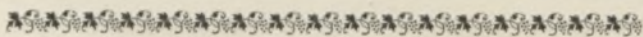
a németes ck mint egy hangzó egy ligatúrát képez, a magyaros „cz“ ugyanezen joga megtagadtatik, mert még nem kaphattuk meg ligatúrában. Azt hiszem, ezzel is eredetiséget adhatnának a hazai betűöntődék betűiknek, a külföldiek pedig még messzebb menő áldozatot is szívesen meghoznának az oly hálás magyar piac megteremtésére.

De nemcsak ezekben nyilvánul a külföldi munkák sablonszerű, szolgálai utánzása, nyilvánul az egybekben is. A sorok idegenszerű csoportosítása, magyartalan szövegezés eme idegenszerű csoportosítás érdekében nem ritka eset.

Pedig az újabb irány legfőbb szabálya, hogy nincs békó a mester kezén, nem korlátozza semmi, dolgozhat szabadon, csak ízlést vigyen munkájába és semmi erőszakoltat.

Azt hiszem, hogy nemsokára mégis leveti a magyar nyomdaipar az önként felvett gyámságot és termékei magukon viselik majd egy nagy és szabad nemzet szellemének jellegét.

Augenfeld M. Miksa.

AZ ÉVKÖNYV.

Csinos kötésű, modern könyvecske fekszik előttem. A címe: Magyar Nyomdászok Évkönyve 1902-re. Kinyitom: a címlap azt is megmondja, hogy „tizenhetedik évfolyam“.

Idestova egész kis könyvtárt tesznek az Évkönyv évfolyamai; a mesterségét szerető nyomdász-ember büszkeséggel tekinthet rá, üres óráiban előszedgetheti, okulhat belőle, élvezetét találhatja benne.

Mert van ám benne olvasni való bőven.

Az a tizenhét kötetnyi kis szakkönyvtár a szakbeli és nyomdászattörténeti tudnivalók rengeteg halmozásán kívül még mennyi poézist és mennyi idealizmust foglal magában! Hány derék jó szakember fogott pennát e tizenhét kötet megírásához, hogy segítse, fejlessze vele szeretetének egyik legfő tárgyát: a könyvnyomtatást. Mert nem csupán a szeretkezés-

ben találunk poézist meg idealizmust. Megtalálhatjuk azt a magunk mesterségének szeretetében is.

Vagy mi volt annak a titkos rúgója, mikor 1882-ben öt szakember összeállt, hogy rengeteg fáradtsággal, a biztos anyagi veszteség tudatában létrehozza a quasi legelső magyarországi szakkönyvet, a Magyar Nyomdászok Évkönyvét 1883-ra?

Bizony azt az öt derék magyar könyvnyomtatót egyesegyedül a maga poetikus lelkéből fakadt ideális rajongás vezette ebben a merész vállalkozásában.

Ha a Tanay József szerkesztette első évkönyvtől kezdve végig nézzük a magyar nyomdász-szakirodalom e kincsének valamennyi évfolyamát, sok-sok olyan névre bukkanunk bennök, a minnek csak a látása is fájdalmas húrokat pendít meg a lelkünkben. Hány jó, s mesterségén rajongó szeretettel csüggő szakirónkat ragadta el azóta az enyészet! Csak a szerkesztők közül három dült ki az élet viharában: a szellemdús Kleinmann Frigyes, atyámesterünk a bölcs Ács Mihály és a ragyogó tollú Tichy Ákos.

Mennyi reményt fűztünk mi az ő tevékenységükhöz. Milyen megrázó volt annak a tudata, hogy őket elvesztettük. Szinte az összeroskadástól kellett féltünk egész szakirodalmunkat, mikor annak egy-egy ilyen hatalmas oszlopa kidült.

Nem roskadt össze. A Társas Kör, később a Szakkör kebelében olyan derék és buzgó generációja nevelkedett a mesterségükért lelkesedő nyomdász-embereknek és szakirónknak, a mi már maga is kész kezessége szakunk fejlődésének, és annak, hogy visszaesés soha sem fog bekövetkezni.

* * *

Mikor szegény boldogult barátunk Tichy Ákos meghalt, bizonyosan nagy gondot okozott a Szakkör vezetőségének, hogy kire bizza az Évkönyv 1902-iki évfolyamának a szerkesztését. Mert bizony Tichy Ákos a maga nagy irodalmi tudásával olyan magas színvonalon tartotta az Évkönyvet, hogy szinte féltő volt a visszaesés. A kik alkalmasoknak látszottak erre a nehéz föladatra, s a kiknek már a neve is biztosíték lett volna a visszaesés ellenében, így az Évkönyv első szerkesztője, vagy e lap főmunkatársa: annyira el vannak foglalva egyéb dolgokkal, hogy teljességgel lehetetlen volt még az Évkönyv szerkesztését is a nyakukba varrni.

Ekkor megakadt az intézők szeme egy energiájáról híres fiatal szaktársunkon, *Pavlovszky Alajoson*, a ki bár nem sokat működött még a szakirodalom terén, de a kiről köztudomású, hogy egyike a legalaposabb képzettségű mesterszedőknek, s hiva a magyar könyvnyomtatás iparművészeti irányban való fejlesztése ideájának. Öt bízták meg tehát a fáradtságos és roppant időt igénylő munkával.

Ennek ő — mint ezidei Évkönyvünkől látható —

emberül meg is felelt. Reformokkal állott elő, még pedig olyanokkal, a melyek majd mindegyikét hasznosnak mondhatjuk. A könyv alakját megváltoztatta, magas-formátumossá tette. Ez modernebb a régi alaknál. A cikkeket ritkítatlanul, tömören sorakoztatta egymásután, a mivel nemcsak dekoratívabb hatást ért el, hanem sok helyet is nyert, úgy hogy a nap-tári meg egyéb közhasznú részeken kívül nem kevesebb, mint 22 cikket vehetett föl a könyvbe. A művészies tartalomról sem feledkezett meg: kijárta, hogy a jelesebb akcziensz-nyomdák díszes mellékletekkel szolgálják az iparművészeti haladás ügyét.

A könyv tartalma nagyon értékes. Az a 22 cikk akkora és annyiféle anyagot ölel föl, hogy szinte bünt követ el a magyar könyvnyomtató, ha valamennyit, olyikat többször is, figyelmesen át nem olvassa. Mindjárt az elején a *Czakó Elemér* cikke olyan magvas, hogy azt egyszeri átolvasással meg se lehet emészteni. Tízszer is át kell azt olvasnunk, minden ígését megrágnunk, az elménkbe vésnünk, mert a mit az iparművészeti muzeum tudós főkönyvtárosa ott mond, az a modern könyvnyomtatásra nézve a *via, veritas et vita*. — Ezután találjuk a Hasznos szakdolgozatok cím alá csoportosított cikkeket, elsőnek a *Wandra Lajosét*, ki a színekről írt. Cikkéhez a színek nyomásának sorrendjét és hatását mutató táblát mellékeltek, a minél hasznosabb és érdekesebb dolgot alig adhattak volna a magyar könyvnyomtató kezébe. *Korinek József* a modern nyomtatványokról és nemzeties ékitményekről írt cikket, hogy jót: arra kezesség a neve. *Horváth Alajos* tanulságos cikke a festékező hengerekről szól; *Fuchs Zsigmond* a festékgyártásról mond el nagyon érdekes és tanulságos cikkeket; *Novák József* a maga mesterszedői tudásából hullajt el nagyon-nagyon értékes morzsákat; *Káldor Lajos* a legmodernebb nyomdászat úttörőinek, *Morrisnak* és társainak működését ismerteti. Továbbá jó szakdolgozatok még: *Kertész Ernő* cikke a „föltisztogatás”-ról (ezt a szót magyarosítsa meg *Frecskay*); *Stalla Mártoné* a könyvnyomdai munkák modern kiviteléről; *Janovits Ferenczé* a rajzolásról; *Sedelmayer Ferenczé* a galvanoplasztikáról. *Rohonczy János* nehéz fába vágta a fejszét, mikor cikkében holmi ortográfiai kérdéseket kezdett feszegetni, de buzgósa dicséretes. Különben is sok megszívlelendő dolgot mond.

A társadalmi dolgozatok sorában *Radnai Mihály* a nyomdászat jövőjéről, *Augenfeld Miksa* pedig a jövő nyomdászatáról mond orakulumszerű érdekes dolgokat. *Durmits Imre* fogas kérdéssel vesződik: a szerzők meg a szedőgépek viszonyával egymáshoz. Sok igazat mond. *Marczevicz Lajos* a könyvnyomtatás művelődéstörténeti jelentőségéről írt költői szárnyalású szép cikket. A mi öreg tudósunk, *Firtinger Károly* cikke pedig (Tótfalusi Kis Miklós-

ról) a maga nagy adathalmazával és hasonmásaival egyik legszebb gyöngye nyomdászattörténelmi irodalmunknak.

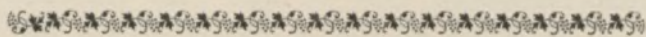
Költemény következik ezután: a „Hitvány vasműves”. *Tichy Ákos* hagyatékából való. Az ő magasröptű gondolkozása, gyönyörű magyarsága szól onnan hozzánk. Mintha minden strófájában az ő szelíd, okos arcját látnám. Pedig az arcképe jóval előrébb van.

A Vegyes dolgozatok sorában *Wózner Ignác* ír a kilövési módozatokról. A cikk már természeténél fogva abszolút hasznosságú. *László Dezső* párisi remiszczencziáit mondja el ezután. Utána a hangyaszorgalmú *Firtinger Károly* szakbibliografiája következik. Ha majd egykor valakinek eszébe jut, hogy megírja a legeslegújabb kor nyomdászatának históriáját: olyan kész anyagot talál ebben, a mi nek értékét csak az becsülheti meg, a ki ismeri régebbi korunk nyomdászattörténetének hiányosságait.

A *Wózner Ignác* cikkéhez való kilövési táblázat is nagyon értékes a nyomdász-emberre nézvést. Bárki is jól teszi, ha kéregpapirostra húzva, odaakasztja valahová a regálisa mellé, hogy folytonosan a szeme előtt legyen.

Igazán nem győzőm eléggé csodálni a Szakkör áldozatkészségét, a mikor egyéb anyagi terhei mellett még ilyen pompás művecskével is kedveskedik tagjainak. Hol találunk szűkös keretű munkás-emberekből álló, hasonló arányú testületet, a mely ilyen hatalmas eszközökkel segíti tagjainak szellemi fejlesztését? Grafikai Szemle, Évkönyv, mesterszedői kurzus, a szórakoztató dolgokat nem számítva. Ha a századközépi derék magyar nyomdászok most föltámadnának: de nagyot néznének haladásunkon!

Novák László.

BETŰSZEDŐNŐ.

A Rákosi Jenő Budapesti Hirlap ujságvállalata által kiadott *Pályamutató* című könyv, melynek feladata a pályakeresők felvilágosítása és utbaigazítása a különböző élethivatásokhoz vezető utak rejtelmeiben, a női életpályák között külön fejezetet szentel a Betűszedőnőnek. Ez a fejezet mintegy felhívás akar lenni a szülőkhöz és serdülő leányokhoz, hogy ime, itt van még egy pálya számotokra, melyet nem árasztott még el az olcsóbb női munkaerő, ide tóduljatok, itt tárt karokkal fogadnak benneteket.

Pedig hát a *Pályamutató* is beismeri, hogy „a betűszedés igen fárasztó és testet-lelket ölő munka”, mégis biztatóan hangoztatja, hogy „azt a nőt, a ki

a betűszedéssel akar kísérletet tenni, valószínűleg csaknem minden nyomdában szívesen fogadják“.

A cikkkecske a többi között felemlíti, hogy egy nagyobb fővárosi nyomda tett már kísérletet néhány nővel s a kísérlet fényesen bevált. Hát nem egészen így áll a dolog. Ezelőtt három évtizeddel, az 1870-iki nagy nyomdász-sztrájk után, valamelyik jótékony nőegyesület ösztönzésére a Rudnyánszky-féle könyvnyomda tett ugyan kísérletet ily irányban, de az eredmény éppen nem mondható valami fényesnek. Jelentkezett ugyanis a szedés megtanulására 24 fiatal leány, a kik közül mindjárt az első évben odébbállt 18, megmaradt tehát 6, a kik a háromévi tanulási idő után tényleg fel is szabadultak, s a nyomdászatnál működtek egészen a férjhezmenetelükig.

A kísérlet eredménye tehát azt bizonyítja, hogy a szedőnők alkalmazása, legalább nálunk, nem vált be. A külföldön vannak ugyan egyes helyeken, de létezésüket mi sem indokolja. Éppen azért, mert a betűszedés mestersége nehéz, idegrontó és egészségtelen foglalkozás, a férfiak közül is csak azoknak szabadna e pályára lépniök, a kiknek szénája az egészség dolgában rendben van. S mégis az a balhiedelem kísért mindenfelé, hogy a gyöngébb testalkatú vagy valamely szervi hibával megvert fiúk számára ez a foglalkozás felette alkalmas. A gyengébb nem pedig a legokosabban teszi, ha a Pályamutató barátságos felhívását nem méltatja figyelmére. Hisz a nyomdászat — sajnos — ugyanis elég fölös munkaerővel rendelkezik s csak dicsérni lehet a Pályamutatót azért, hogy a férfifoglalkozások között a betűszedést nem említi.

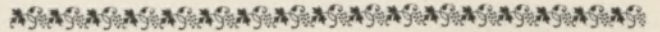
A cikkkecske második része azonban már komolyabb húrokat penget. A szedőgépeket ajánlja a nővilág figyelmébe, a melyeknek kezelését — szerinte — épp oly könnyen meg lehet tanulni, mint az írógépeket. Felhívja tehát az álláskereső nőket, hogy igyekezzenek a gépszedést jó előre megtanulni, mert a szedőgép rövid idő alatt óriási elterjedést vesz hazánkban, így tehát a gépszedőnőknek nagy jövőjük van.

Szerintem, a szedőgép kezelése nem hasonlítható össze az írógép kezelésével. Az írógép napi működése az üzleti levelezés s egyéb — kézirat jellegével bíró — munkáknak előállításában megállja helyét, a gépszedőnek azonban naponta végnélküli hasábot kell termelni, ha azt akarjuk, hogy a gépbe fektetett tőke megtérüljön. S erre csak gyakorlott, tanult betűszedő képes, s ezek közül is csak azok, a kik a kézi ügyességen kívül a megfelelő intelligenciával rendelkeznek s a kik mint kézi szedők is a jobbak közül valók. Tagadhatatlan, hogy a gépszedésbe a nők is begyakorolhatnak magukat, de már gyengébb fizikumuknál fogva sem mérközhetnének soha a férfi-gépszedőkkel, így a tanulásra fordított idő teljesen hiábavaló lenne.

De a napjainkban annyit hangoztatott humanizmus is azt parancsolja, hogy mint gépszedők csakis tanult betűszedők alkalmaztassanak. Minden egyes szedőgép felállítása az ő bőrükre megy, az ő ekszisztenciájukat támadja meg. Nem volna tehát méltányos éppen őket kiszorítani arról a pályáról, a melyre őket végzetük sodorta. A szedőgépek terjedésével ugyanis leszorul egy részük a munkátlanság örvényébe csak azért, mert valamikor — a mikor a szedőgép még csak a jövő zenéje volt — a mesterségüket rosszul választották meg. Aztán tegyük fel, a mi azonban ki van zárva, hogy a szedőgépek épp úgy elterjednek egykor, mint az írógépek. Mekkora női proletáriátus teremne akkor, ha a Pályamutató bölcs tanácsát a nők megszívlelnék. Hisz a gépirónők száma is oly nagy, hogy közülök legfeljebb minden harmadik tud álláshoz jutni.

A Pályamutató tehát rossz szolgálatot tesz a nőknek akkor, a mikor nekik a gépszedés megtanulását ajánlja. De nem tesz jó szolgálatot a nyomdaiparnak sem, a melynek a szedőgép mellett is képzett, gyakorlott és a munkában megedzett munkaerőre van szüksége, ha a kor kívánalmainak és magas hivatásának méltóan meg akar felelni.

M. J.

KÜLÖNFÉLE PAPIROK NYOMTÁ- TÁSÁRÓL ÉS ERRE ALKALMAS FESTÉKEKRŐL.

Főképen a Grafikai Szemle múlt évi decemberi mellékletének Vitella-papiron történt nyomás közben tett tapasztalatokat szándékom leírni, de hogy ez érthetőbbé váljék, szükséges a mai divatos borítékpapirokról általánosságban egyet-mást elmondani.

A mai divatos papírok *legtöbbje* úgynevezett felszívó természetűek és ezeket a gyakorlatban kétféle válfajra osztjuk, melyek úgy gyártásra, mint kezelésre nyomás közben óriási módon különböznek.

A szívós természetű papírok egyik válfaja a teljesen enyvmentes, avagy csak kevéssé enyvezett közönséges nyomó-, itató-, egyes meritett és némely borítékpapírok. A reájuk történő nyomás *nem sok gondot* okoz. — Gyapjas természetűknél fogva erősebb nyomást igényelnek és mert sok homokos, avagy csomókás részeket tartalmaznak, mik a betűanyagot könnyen sértik és tönkreteszik, tanácsos a nyomást rájuk tömött lemezekről eszközölni.

E válfajba tartozik még egy csomó úgynevezett modern borítékpapír is, melyek mindegyike más-más alkotó részekből áll ugyan és feldolgozásukhoz mértén kisebb-nagyobb rugékonysággal bírnak. Rájuknyomásra az úgynevezett fényes (Glanz)-festé-

kek, nagyobb fedőképességük miatt a legalkalmasab-
bak. A közönséges könyomdai festékek, különösen
a színesek, festékanyagtartalma oly kicsi, hogy a
többnyire sötéten színezett papíron az erősebb és
markánsabb keretek és betűk számára nincs elég
fedőképességük. Ha a fényes festékre szükség van
és ez gyorsan elő nem teremthető, úgy segíthetünk
magunkon, hogy jobb fedőképességű könyvnyomdai
festékeinkből keverjük.

Pl: fekete színt = kék \times sárga és vörös ;

zöld „ = kék \times sárga ;

barna „ = zöld \times vörös ;

stb., de ne feledjünk egy kevés viaszkeveréket is
belevegyíteni, a mely 3 rész kencze (firnisz) és 1 rész
jó méhviaszból áll; ezen részeket összevegyítve
előbb megfőzzük.

Ha ezt azonban kerülni akarjuk, vagy ha sötéten
alapozott papíron világos, élénk színezést (pld. sötét-
zöld papíron élénkvöröst) akarunk nyomni, úgy a
legczélszerűbb elébb aluminium avagy ezüst alapot
előnyomni, melyre aztán bátran nyomhatjuk a kívánt
élénk színt közönséges könyvnyomdai festékkel, s
épp úgy fog fedni, akár csak fehér papíron.

A fényes (Glanz)-festék nagyon is gyors felszára-
dását megakadályozandó, tanácsos egy pár csepp
paraffa-olajat belevegyíteni, mely a festék fényének
nem árt és amellet az úgyis elég sűrű anyagot egy
kissé higitja.

Mivel e papírok sűrűn likacsosak, a festéket gyorsan
beszívják és felszáritják, egészen ellentétesen a
borjubörpapírral, melyről, ha a festék fedőképes
nem volt, továbbá igen sok, vagy igen kevés száritó-
anyagot kevertünk közé, azt még hetek multán is
ledörzsölhetjük.

Következik a felszívódó papírok másik válfaja,
melyek már sokkal szakszerűbb és gondosabb keze-
lést igényelnek. Ezek keretébe tartoznak az úgy-
nevezett chromo- vagyis fényezett papírok. Nyomá-
suk sok bajjal és kellemetlenséggel jár, mert a
festékanyag a papírra kent krétarétegnek csak a
felületét érinti, és ez nagymérvű szivódási képes-
ségénél fogva a festéket igen hamar magába szívja.

Hogy az ebből származó bajokon könnyen segíthessünk,
okvetlen szükséges ezen papír előállításáról egyet-mást
tudnunk, hogy ez a hiba utáni kutatásunknál kiindulási
pontul szolgáljon. Leggyakoribb baj, hogy a festék a
papírt felszaggatja, még pedig annál inkább, ha a
nyomandó rész sok festéket igényel. A felszaggatás
következtében lemálló apró krétaszemecskék aztán
úgy a betűknek, mint a festéknek nagy mértékben
ártanak. De ezen lemállásnak sok más oka is lehet,
úgy hogy esetről-esetre kell az okokat kutatnunk.

Ilyenkor a festék vegyi alkotó részeiről is jó tud-
nunk egyet-mást, mert ha ezekről fogalmunk nincs,
jóllehet hogy különféle keveréssel a festéket annyira

nyomóképessé teszszük, hogy többé nem szaggat,
de száradás után az egészet a papírról letörölhet-
jük; mert a kencze, miután a krétarétegekbe fel-
szívódott, tapadó képességét elvesztette, a festék-
anyag ellenben nem szívódott fel és a krétaréteg
felületén maradt csak meg.

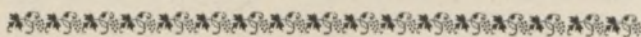
Különösen az eozin- vagyis anilin-tartalmú festé-
teektől tartózkodjunk, melyek a szemnek ugyan
szépen festenek, de kevésbé színtartók és a fenti
bajokat majdnem minden alkalomnál előidéznek.

Sok esetben a papír is oka, hogy a festék fel-
szaggatja, még pedig ha nedves helyiségben van
elrakva, mert a reá mázolt krétaréteg fent említett
tulajdonságánál fogva a levegő víztartalmát is ma-
gába szívja, mi által ennek porhanyóssá válását, va-
lamint lemállását nagyban elősegíti. Hogy ezen fel-
szívódásról meggyőződhetünk, ujjunk hegyét meg-
nedvesítve, erősen a papiros felületére nyomjuk és
kis idő multán láthatjuk, hogy a krétaréteg ujjunkra
ragadt-e, lemállik-e?

Az ilyfajta papírokat azért legjobb egyenletes hő-
mérsékű teremben elrakni, még annál is inkább, ha
több színű, egymásba illesztő formát kell reányomni,
mert könnyen megtörténik, hogy mikor egy színt
már kinyomtunk, a papír a változó hőmérsék kö-
vetkeztében összezsugorodik vagy kitágul, és akkor
bizony nehéz a másik színt pontosan benyomni.

Most pedig áttérek a fent említett Vitela-papír
nyomására. E papír válfajára nézve a *fényezett*
papírok közé tartozik. Nyomásánál a zsirtartalmú
festéket egyáltalán nem veszi magába. Ezért tehát
a legczélszerűbb a kevésbé zsirtartalmú úgynevezett
Seidengrün, Seidenblau stb. festéket használni. Ez
azonban szintén nehezen szárad rajta, miért is
secativot kevernek rendesen közé, de a legjobb
spirituszt vegyíteni belé, még pedig sem kisebb,
sem nagyobb mértékben, mint azt a festék termé-
szete elbirja.

Novák József.

CSARNOK.

KARÁCSONYI AJÁNDÉK.

Björnson úr unalmas lassúsággal gombolja ki téli
kabátját, veti le sárczipőit az előszobában és miután
meggyőződött róla, hogy kifeszítve sarokba állított eser-
nyője nem borul fel, lassan lépegetve, a szedőterem
elkerülésével, nyit be a javitnoki szobába.

Björnson úr javitnok és szigorúan meg van róla
győződve, hogy a szedők csupán azért szedik hibákkal
teli a hasábokat, hogy őt bosszantsák. Ezen okból kerüli
is őket, mint az ördög a szentelt vizet. Benn a szobá-
ban egy ideig bajuszát törölgeti az esőcseppektől és
mormog, ki az emberfia látott ilyen karácsonyi estét, a
mikor eső esik. Az időjárás teljesen megháborodott és

az ember azt hihetné, hogy Itáliában vagy egyebütt délen, nem pedig Svédországban van. Még ezután is mormog valamit, hogy nagyon be van fűtve, a szoba nincs szellőztetve; de végre is leül. Gépiesen mártja a pennát a tentába és kezd... De mi ez? Hiszen ez csak az író-mappa, sehol egy hasáb, sehol egy benyomtatott papíros! Hát mi ez? Nem lesz ma ujság? Avagy azt hiszik a szedő urak, hogy javítás nélkül is lehet nyomni az ő szedésüket? Szegény golyhók, — gondolja Björnson úr — tudom, újévre valamennyi előfizető felmondaná a lapot. Már kiáltani akar a korrekturákért, midőn eszébe jut, hogy hiszen ma a karácsony miatt csak kis lapot adnak és két órával később kezdenek szedni. Persze ez kizárólag Björnson úr bosszantására van így, mert hiszen nagyon jól tudhatnák, hogy neki nincs karácsonya és ő nem ül két óra hosszat a karácsonyfa alatt; no de megálljatok csak!...

Eltűnődik... Karácsony-est... miféle gyerekség... Az emberek kipusztítanak fiatal fenyőerdőket csak azért, hogy teleaggassák mindenféle nyalánksággal, színes gyerityákkal, miket meggyujtanak ez este. Az egész család körülállja és énekelnek neki mindenféle gyermekies dalokat.

Valamikor... sok, ... sok évvel ezelőtt, midőn még olyan ökölnyi gyerek volt... emlékszik homályosan, ő náluk is volt ilyes valami, ha nem is oly nagy és fényes, mint ezt sok ablakon keresztül látta, de karácsonyának nevezték. Az édes anyja, a fiatal szegény varrónő, ez este nem varrt, hanem őt vette ölébe, összevissza csókolta, könnyekbe fűrésztötte és mesélt neki angyalokról, menyországról és más effélékről.

Az anya hamarosan el is költözött a mesék országába; apja sohasem volt, azaz nem ismerte és csak végtelen gyűlölettel tudott róla megemlékezni.

A fiatal árva idegeneknél nevelkedvén fel, visszahuzódó, félnék és bizalmatlan természetűvé lett, mely utóbbi tulajdonsága megmaradt örök időkre. Nem bízott senkiben, de nem is kért bizalmat senkitől. Különösen nem bízott az asszony-népben. Sohasem nősült és állítólag nem is volt szerelmes. Azt tartotta, hogy a lányok csak számításból mennek férjhez; biztosítani akarják magukat öregségükre a más számlájára. Már pedig ő, Björnson Axel Fridhiof, a „Nationalflaggan“ egyetlen javitnoka nem esett a feje lágýára és senki istenfia leányát nem eteti potyára.

Merengéséből a szedőteremajtó nyikorgása zavarja fel. Egy tizenötév körüli, szőkefejú, okos arcú gyerek jön be, tisztességgel köszön és néhány hasáb levonatot tesz a javitnok elé.

— Nem megmondtam már, hogy mire bejövök: a tárcza, regény és vegyesek levonata itt legyen az asztalon! — mordul reá Björnson úr.

Kallenek (ugyan melyik svéd fiu nem Kalle?) a nyelvén van a felelet, hogy ő nem tehet róla, hogy a szedő urak későn jönnek és nincs kiszedve, de meggondolja magát és nem szól semmit, mivel egy alkalommal félremagyarázhatatlanul tapasztalta, hogy Björnson úrnak eféle kérdéseire nem tanácsos felelni.

A javitnok megvizsgálja a levonatot és — ez egyszer — tűrhetőeknek találja.

Kalle azonban szokása ellenére ma nem takarodik ki

sebesen a szobából és mintha valamit mondani akarna. Az alkalmat kitünőnek látja, mivel Björnson úr ma nem is látszik haragosnak. Ámde az már elkezdte a javítást és Kalle a viláért sem merné háborgatni. Most azonban feltekint és rászól a várakozó gyerekekre:

— No mi lesz?

Kalle köhécsel.

— Björnson úr én szeretnék valamit...

— Mit szeretnél te?

— Szeretnék valamit mondani.

— Tudod, hogy nem szoktam kíváncsiskodni!

— Tudom, de ma karácsonyeste van és azt gondoltam, hogy Björnson úr nem haragszik meg, ha egy kis tésztát hozok magának. A mamám maga sütötte, — tette hozzá mintegy bocsánatkérésül. — És ezzel egy kis csomagot húzva ki köténye alól, azt a javitnoki asztalra tette.

— Gyerek, megbolondultál?! Nékem tésztát?!

Kalle megrökönyödik és csak annyit motyog: Az édes mamám sütötte.

— De hát hogy jössz te ahhoz? — szörnyűködik Björnson úr — kértem én ezt? Kell nékem a te tésztád?

A gyerek teljesen kijön sodrából és egyre csak azt hajtogatja: Azt gondoltam... Az édes mamám sütötte...

A vén hibahajhászón azonban erőt vesz egy jobb érzés, ismét eltűnődik. Karácsonyi ajándék... Ilyent ő régen... régen nem kapott, de nem is várt és nem is adott. És most ez a csitri nyomdászgyerek emlékszik meg ő róla... Kell, hogy huzódjon hozzá, másként nem tenné! Avagy ez is meg akarja csinálni? Rá néz a gyerekekre, de ennek ártatlan arcza az ellenkezőjéről győződte meg. Egy hosszú lélegzés után mondja:

— Köszönöm!

Kalle örömittasan rohan ki az ajtón, nehogy Björnson úr meggondolja magát.

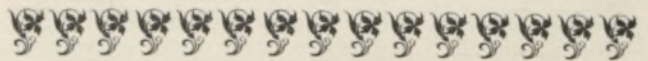
A vén agglégény pedig a kis csomagot forgatva ismételteti: Karácsonyi ajándék...

Midőn Kalle ismét bejön a szobába, az asztalon már egy fényes kétkoronás ragyog rája, mit Björnson jóakarátú morgással nyom a markába és még meg is simogatja ráadásul.

A gyerek csaknem elájul örömeiben és siet ki, mert nem akar sirni, úgy örül, nem annyira a kétkoronásnak, mint inkább a simogatásnak. Büszkén meséli a szedő uraknak, mondva végezetül:

— Ez azután a karácsonyi ajándék!

Ligeti Jenő.

VEGYESEK.

Mai számunkhoz lapunk tavalyi évfolyamának éves czíme és tartalma van mellékelve. A czímoldal felső léczrajza, mely bizonyára megnyeri tetszését olvasóinknak, *Nádor L.* tagtársunk munkája, míg a hozzáillő szöveget lapunk régi tördelője, *Götz* szaktárs szedte meg. E helyütt említjük föl — ami bizonyára úgysis szembe tűnik olvasóinknak, — hogy lapunk mai száma új betűkkel van szedve, a melyet az *Első magyar Betűöntöde r. t.* szállított *Romana* néven. Hiszszük, hogy a mint 12 évvel ezelőtt a részvényöntöde mediaeval-betűi oly rohamosan hódítottak lapunk útján, melynek legelső száma ezen

betűfajból lett szedve: épp úgy elterjeszti a mostani szép metszésű Romana-betűket, melyek különösen alkalmasak díszmunkák, szépirodalmi és egyéb, nagyobb gondot és izlést követelő könyvek stb. kiállításához.

Az idei naptárak fokozatos érvényesülését jelzik azon — különben egészséges — eszmének, hogy kevesebb díszszel, inkább gyakorlati naptárt ajándékoznak a czégek megrendelőiknek. Így több munkával és díszszel kiállított *fali* naptár csak három került elénk, és pedig a *Pallas* naptára, mely ismét magas színvonalon áll és méltán sorakozik az előbbi években megjelent naptáraihoz; a *Hamburger és Birkholz* czég is igen szép litografiai naptárt állított elő, mely ügyes koncepcziója mellett főleg nyomásának tisztaságával és színeinek élénkségével hat. A *Pesti könyvnyomda-részvénytársaság* ismét könyvnyomásos naptárt adott ki, melyet fiatal rajzolója Kovács Károly tervezett és rajzolt meg; csinos szobadisz e naptár, de a szűkre összeszorított és egészen apró betűkkel megszedett naptári rész gyakorlati használatra kevésbé teszi alkalmatossá. — Még egy fali naptárt kaptunk a *Gelléri és Székely* czégtől, mely azonban már teljesen gyakorlati érzékkel tisztán irodai használatra készült, de azért tiszta nyomás és helyes szedés jellemzi, épp úgy, mint ugyane czég blok-naptárát is. — Tömbnaptárakat adtak ki és küldtek be hozzánk — és pedig igen csinosakat — a *Révai és Salamon* nyomda modern izlésű, kifogástalan kivitellű, szép alzattal, a *Czettel és Deutsch* czég, nagyon szép és eredeti könyvnyomatos alzattal, továbbá a *Kertész-nyomda, Fuchs és Társa* és a *Fővárosi nyomdai vonalozó s könyvkötő-részvénytársaság*. — Legutoljára hagytuk, hogy annál inkább méltathassuk a *Hornyánszky-czég* naptárát. Ezen czégtől az utóbbi években minduntalan annyi szép munkát láttunk, hogy lépten-nyomon meg kellett győzve lennünk a céltudatos vezetésről és olyan haladásról, mely e nyomdát most már a legelsőek közé emelte. Természetes, hogy ilyen előzmények után a naptárkiadásban is vezet; adott is olyan művésziesen kiállított könyvet, ötletesen, érdekesen összeállítva, melyben a naptár csak bevezetésül szolgál arra, hogy mintegy alkalmyszerűleg bemutassa, mire képes szedéselrendezésben, de különösen és főként a finom és tökéletes nyomásban, értve ez utóbbi alatt a művészies számba vehető illusztrációs nyomást. A könyv a naptár-részen és a megrendelőknék szánt felvilágosító sorokon túl egész sorozatát mutatja be Budapest látkepeinek, szebbnél szebb kivitelen, hazai és külföldi autotipiai klisékről nyomtatva; a füzetet igen kedves képek fejezik be, a czég nyomdai berendezését, működésben, ábrázolva. A kötés maga egyszerű és éppen ezzel hat, ügyesen lévén belemélyítve a felső középrészen egy gipszmintáról fénykép útján átvitt autotipiai látkép, mely érdekesen adja vissza az eredeti domborműnek minden plasticitását. A díszalumnak is beillő könyvnapnaptár igazán becsületére válik a hazai nyomdaiiparnak. — E helyütt említjük még meg, hogy a lipcei *Berger & Wirth* festégyári czég is beküldötte elegánsan bekötött, modern, hosszukás alakú könyvnapnaptárát, melyben színes képekben mutatja be különböző festégyártmányait.

A budapesti Wörner-féle gépgyár könyv- és könyvnyomdai sajtó-osztálya mind hatalmasabb lendületet vesz, a mit gyorssajtói és hatalmas körforgó-gépei szolid, jó alkatrészekből kifogástalan megépítésének köszönhet. És csodálatos, hogy a míg itthon a legmértavodóbb körök alig vagy éppen nem akarnak tudomást szerezni e hazai gyár rendkívüli fejlődéséről és széles, e hazán kívül elterjedt jó hírnevéről, addig külföldről egyre-másra kapja a megrendeléseket, még *állami* intézetektől is. Csak legújabbán kapott megrendelést a *bukaresti* Universul című nagy

napilaptól egy immár negyedik körforgó-gépre, mely az előbb szállított másik háromtól annyiban különbözik, hogy iker-körforgó, mely az Universul óránként 24.000 példányban nyomja, felvágja, ragasztja és hajtogatja. Hogy mennyire elterjedtek a Wörner-gyár nyomdai gépei a külföldön, ékesen bizonyítják a külföldi megrendelők, a kik közül többen már másodszeri, sőt harmadszeri megrendelői a gyárnak, és pedig: „Austria“ könyvnyomda (második) Leitmeritz; Fritsch J. könyvnyomdája, München-grätz; Glosz József, Semil; Trohar J. (második sajtó), Königinhof; Kluch J. (könyvnyomdai gyorssajtó), Prága; Hrazánek A., Prága; Rundenstein és Fiala, Prága; Krätzer József, Mühlhausen; Rennert Ede (negyedik sajtó), Aussig; Nettel Adolf, Trautenau; Karpner Gyula, Prága; Stoces W., Kralup; Universul (negyedik körforgó), Bukarest; Barberi Temistocle, Róma; Santini Simeone, Aquila; Campi Giuseppe, Foligno; k. k. Finanz-Landesdirektion, Prága; Leschinger Ede (két sajtó), Prága; Borza Vincenzo, Nápoly. Reméljük, hogy a tényeknek ezen egyszerű konstatálásával mi is hozzájárulunk valamivel ahhoz, hogy hazai nyomdatulajdonosaink figyelme végre kellőképpen fölébressztessek e minden tekintetben pártolásra érdemes hazai gépgyár iránt.

Látogatás a Hornyánszky-féle könyvnyomdában. A Szakkör második tanulmányi kirándulását Vizkereszt napján tartotta, melynek czéjla ezuttal *Hornyánszky Viktor* cs. és kir. udvari könyvnyomdájának megtekintése volt. A kör tagjai igen szép számmal jelentek meg *Tanay József* elnök vezetése alatt, s *Fazekas Alajos* művezető és *Schulz János* főgépmester szíves kalauzolása mellett igazán sok tanulságos és érdekes látnivalóban volt részük. Az intézet ez alkalommal közszemlére állította nevezetesebb nyomtatványainak gazdag gyűjteményét, melynek minden egyes darabja arról tanuskodik, hogy az intézet főtörekvése a grafikai munkák előállítására terén mindig kifogástalant és elsőrangút alkotni. Nemcsak a kisebb nyomtatványok, a hatalmas díszművek is, mint például *Didon Arany bibliája, a Magyarországi ciszterciata-rend története* stb. egyaránt a czég magas képességeit és szakmabeli tökéletességét bizonyítják. Igen érdekes és tanulságos látnivaló volt a többszint nyomó gyorssajtónak bemutatása is, s a kör tagjai a legnagyobb érdeklődéssel szemlélték annak működését. Fogadja az intézet vezetősége őszinte köszönetünket a nyújtottakért és azért, hogy ezt a szép és tanulságos kirándulást részünkre lehetővé tette.

Firtinger Károly kollegánk ezelőtt huszonöt évvel lépett be a *Pesti könyvnyomda-részvénytársasághoz* kondíciósba; ezen alkalmat felhasználta a személyzet és e hó 11-én este 6 óra előtt szívelyes ovációt rendezett neki. A nagy szedőteremben félkörben állott föl az egész személyzet és riadó éljenzéssel fogadta a jubilánst, ki *lovag Falk Zsigmond*, a társaság elnök-igazgatója és a művezetőkkel együtt jelent meg a teremben. Az üdvözlő beszédet *Tanay* művezető tartotta, méltatván azokat az érdemeket, melyeket Firtinger különösen az általánosság érdekében, sok fáradsággal, nagy szorgalommal, szerzett; beszéde közben kifejezte az igazgatóság elismerését is és tolmácsolta szerencsekívánatait, átnyujtván az elismerés külső jelül az igazgatóság ajándékát. Azután a személyzet üdvözlését tolmácsolta, biztosítván az ünnepeltet az általános nagyrabecsülésről és tiszteltről, mely őt megérdemelten környezi; a személyzet egy igen díszes emléklapot nyújtott át Firtingernek, ki meghatottan pár szóval megköszönte az igazgatóság elismerését, az elnök-igazgató személyes megjelenését és a személyzetnek őszinte szeretetét. Ezzel a szívelyes ováció meg-meg-újuló éljenzések közt véget ért.

Az **Athenaeum** igazgatósága *Emich Gusztáv* vezérigazgató mellé kereskedelmi igazgatót választott *Schwarz Félix* személyében, a ki ilyen állást annakelőtte már a Franklin-társaságnál is viselt.

A **Pallas-nyomdában** újév napján változás ment végbe az intézeti igazgató személyében, a mennyiben *dr. Gerő Lajos* visszalépett ez állásáról és helyét *Pfeifer Károly*, a Magyar ipar- és kereskedelmi bank r.-t. czéggvezetője foglalta el.

A **Novitzky N. László** által szerkesztett *Nyomdász Évkönyv és Utikalauz* az idén megerősödve látott napvilágot. Tartalma élénkebb, változatosabb és érdekesebb; kiállításra nézve is, úgy nyomdailag, mint kötését illetőleg, tetszetősebb. Tartalma a következő: Hazai és történelmi naptár. Posta és távirida. Pénzösszehasonlító táblázat. Egy XVII. századbeli híres magyar nyomdászról. Szeccszó a nyomdászatban. A könyvnyomású falragasz. A szocializmus történetéből. Kommentár az anyaegyesület alapszabályaihoz. Egyesületi tájékoztató. Fővárosi és vidéki árszabály. Kilyővesi módok. A cheque-rendszerrel. Utikalauz. Kifizetők, szállók és egyletek. Gyakorlati tudnivalók. Menetrend.

Budapesti Friss Ujság címen krajczáros lapot ad ki az országgyűlési Kossuth-párt *Inczédy László* szerkesztése mellett. Székely Viktor, a lap nyomtatója, egyben kötelezte magát, hogy a jelen év folyamán még tizenöt vidéki városban fog ily krajczáros Friss Ujságot életbe léptetni. A fentevezett lapot azonban — mint látszik — korrektor nem olvassa, mert csak úgy hemzseg a lap a betűhibáktól; megesett az is, hogy a szerkesztő nevét is *Juczédy Lászlónak* nyomtatták ki.

A **Magyar Iparművészet** IV. évfolyamának VI. füzeté már megjelent. A rendkívül tartalmas füzet *dr. Meller Simonnak* magvas ismertetését közli, az iparművészeti társulat karácsonyi kiállításáról s számos gyönyörű kép ábrázolja a kiállítás főbb tárgyait. Valóságos emlékalbuma ez a füzet az érdekes kiállításnak, a melyet e füzet révén még azok is alaposan megismerhetik, a kiknek nem volt módjukban azt megtekinteni. A rovatok is sok érdekes közleményt hoznak s áttekinthető képet adnak nemcsak a hazai, hanem a külföld iparművészetének főbb mozzanatairól. A pompás folyóiratot a Magyar Iparművészeti Társulat tagjai — egyéb kedvezmények mellett — csekély 10 korona évi tagsági díj fejében ingyen kapják.

Dr. Gyalui Farkas már a tanév jelen felében elkezdte előadásait a könyvtári tudományokból a kolozsvári m. kir. Ferencz József tudomány-egyetemen. Ez előadások vázlatos tervezete a következő tárgyra vonatkozik: 1. Az irás és könyvnyomtatás fejlődése és története, főtekintettel a magyar könyvnyomtatás történetére. 2. A könyv története és formája, napjainkig. A nyomtatott könyvekre főtekintettel, ezek fejlődése, technikai és művészi kiállítása, diszitése, árviszonyai. Könyvkötések. A magyar könyvkötés és speciális stílja (Korvinák jellegző kötése, régi erdélyi kötések). Ötvösműdiszitések. Az illusztráció. 3. Könyvtárak története. A magyar könyvtárak története. A Korvin-könyvtár története és maradványai. 4. Elméleti és gyakorlati könyvtártan. A modern könyvtárak fejlődése és kialakulása, feladata és kötelessége. Új könyvtárak építése. Könyvtárak berendezése, kezelése. Könyvtárak rendezése. Katalógusok készítése. Népkönyvtárak, szak-könyvtárak, egyetemi, magán- és nyilvános könyvtárak. A könyvtárakra vonatkozó törvények, rendeletek és nemzetközi megállapodások. 5. Bibliografiai gyakorlatok: *Nyomtatványok, könyvek meghatározása, egyes korok típusának ismertetése*. Bibliografiák és repertoriumok készítése. Utmutatás arra, hogy kell tudományos művekhez az anyagot gyűjteni, összeállítani.

A meglevő nagyobb bibliografiai művek ismertetése. — Folyó hó 5-én Gyalui a kolozsvári iparosok körében is tartott tanulságos előadást a hazai könyvnyomtatás első idejéből.

Esztergomból több apróbb farsangi nyomtatványt kaptunk a *Buzárovits G.* könyvnyomdából, melyek mindannyian korrekt szedés és jó nyomás által tűnnek ki. Ugyane szép tulajdonságok dicsérik *dr. Walter Gyula* „A képzelet csapongásai” című füzetkáját, mely kis munka egyenletes festékezésével a legjobb hatást teszi a szakemberre.

Angermayer Károly, pozsonyi nyomdatulajdonos, újév napján ülte ötvenéves pályafutását. 1852. újév napján lépett mint tanoncz Landerer nyomdájába, mely üzlet aztán Schreiber Alajos tulajdonába ment át. Öt évi tanonckodás után feljött Budapestre, hol újra a Landerer és Heckenast-nyomdában foglalatzkodott. Több évi távollét után visszatért szülővárosába és itt a Schreiber-nyomdában mint művezető működött, mignem az üzlet 1872. július 9-én átment az ő tulajdonába. Személyzete a közkedveltségben álló főnököt Szilveszter-napján lelkes ovációkban részesítette, a nyomdász-dalárda pedig szerenáddal tisztelte meg.

A **Könyvnyomdászok Szakköre** f. hó 25-én (szombaton) tartja *farsangi táncszertélyét* a budapesti katolikus kör dísztermében (IV., Molnár-utca 11.). Kezdeté este fél 9 óraker. A zenét a m. kir. I. ker. honvédenekar szolgálta. Belépés tagoknak ingyen. Nem tagok személyenként előreváltva 2 koronát fizetnek; a pénztárnál 2 korona 50 fillért. — A báli meghívó ezuttal a Buschmann-nyomdában készült, az e czégtől megszokott díszkrét és finom izlésű kiállítási modorban.

A **szegárdi könyvnyomdászok** e hó 5-én a nyomdász-szanatorium javára táncszertélyt rendeztek, melynek eredményéről még nem értesültünk, de azt szívesen konstatáljuk, hogy igen csinos meghívókkal invitálták meg rá a nagyközönséget.

A **békésvármegyei nyomdászok** ezidei báljukat f. hó 26-án tartják Csabán az ottani vígadóban, a békésmegyei intelligencia nagy részvéte mellett. A program második pontját *dr. Lukács György* főispán felolvasása képezi. Így olvassuk a Gyulán megjelenő Békés című helyi lapban. De hogy az esetleges tiszta jövedelmet a nyomdász-szanatoriumnak szánták volna, arról hallgat a báli program.

Az **egri szaktársak** szintén rendeznek *táncszertélyt* február 1-én, a létesítendő országos nyomdászudülőhely és könyvtárak javára. A meghívó modern modorban készült irisz-nyomásban, az ottani érseki liceumi nyomdában, melynek élén jelenleg, *Cserhalmi Péter* elhalálózása óta, *Węstwalewits Antal* kitünő képzettségű szaktárs áll, kinek működése már e meghívón meglátszik, bár az azon levő egyenszög sárgás alapszine helyett inkább valami tetszetősebb színt szerettünk volna látni.

A **levelezőlapok és postautalványok árának fölemelését** jelenti egy kereskedelmi miniszteri rendelet. Az árfelemelés 1902. január 11-én lépett életbe s ez időponttól kezdve a belföldi lapok ára is 5 fillér, a postautalvány-ürlapoké pedig a mostani 1 fillér helyett 2 fillér. Az új levelező-lapok és utalvány-ürlapok árusítása 1902. január 11-én vette kezdetét. Ezen időponttól kezdve a régi 1 filléres utalvány-ürlapok egyáltalában nem, a 4 filléres levelező-lapok pedig csak a szükség esetén, még pedig a díjkülönbözetnek megfelelő frankojegy felragasztásával pótolva árusítatnak. A közönség kezei közt lévő régi 1 filléres postautalvány-ürlapokat pénzküldésre és a régi 4 filléres levelezőlapokat szállításra a posta 1902. április 30-ig elfogadja, ha a feladó úgy ezekre, mint amazokra a

dijkülönbözet pótlásául 1—1 filléres levéljegyet ragaszt fel. Az április végéig el nem használt régi levelező-lapokat és utalvány-ürlapokat a posta egyáltalán nem váltja be. A magánipar által előállított levelezőlapok 1902. január 11-től kezdve a belföldi forgalomban szintén 5 filléres díjtétel alá esnek.

Eldölt művészeti pályázat. A Művészet című folyóirat borítékrajz-pályázatára beérkezett pályamunkák fölött döntött már az e célra alakított zsüri. A pályázat szokatlanul jól sikerült: 190 munka érkezett be s nagyon sok közte az értékes mű. A zsüri a 300 koronás díjat egyhangúlag a „Fehér-fekete“ jellegű rajznak ítélte oda. Szerzője: Pfeiffer Hellmann. A kiadó azonkívül még két pályamunkát megvásárolt.

Új részvénytársaság. A Kogutowicz és Társa Magyar Földrajzi intézet czég alatt fennállott térképészeti intézet december hó 23-ikán Magyar Földrajzi Intézet Részvénytársaság czéggel részvénytársasággá alakult át, melynek igazgatósága a következő urakból áll: Kogutowicz Manó ügyvezető igazgató, Eichmann Th., Eichmann R. és John. Ez az átalakulás azért vált szükségessé, hogy az intézet, mely már eddig is kiváló eredményeket mutathat föl s iskoláinkat a külföldi térképtermékektől egészen függetlenné tette, fokozott erővel folytathassa úttörő kulturális munkáját és hogy a magyar kartográfiát mindig a kor színvonalán tarthassa.

A Méray-Rozár-féle Elektro-typograph elnevezésű szedőgépet a párisi Temps nyomdájában már legközelebb üzembe fogják hozni.

A Deutscher Buchgewerbeverein Lipcsében kiállítást rendez az idén január, február és márczius hónapokban az ottani Buchgewerbeban, régibb és új színes nyomatokról, úgymint fametszetekről, litografiákról és egyéb modern eljárásokról. A kiállításon több elsőrangú gyűjtő, valamint neves német és külföldi művészek és műintézetek jelentették be részvételüket.

Autoplate elnevezés alatt egy angol mechanikus oly szerkezetű stereotipáló gépet alkotott, melyvel teljesen használható állapotban öntött stereotiplemezeket lehet rotációs sajtók számára elkészíteni. A műtét csak annyiból áll, hogy e célra a kartont a gép egyik oldalán bevezetjük, mikor is a matricza elkészül és a gép másik oldalán mint munkára kész lemez előkerül. A gép előállító képessége nagyszerűnek állítatik, a mennyiben perczenként állítólág három-négy lemezt képes produkálni. Ha azonban ezen időtartam alatt csak egyetlenegy lemezt is előállíthatna a gép, ezen esetben is hasonlíthatlan nagy előnyére válna a hirlapnyomdáknak.

A gépszalagok összevarrása vajmi egyszerű dolog, és mégis a legtöbb esetben hibásan lesz keresztülvive. Tegyük fel, hogy felső szalagot, tehát a cilinder körül futót kell felvarrunk. Legegyszerűbb módja annak, hogy a szalagot a cilinder köré helyezhessük, tudvalevőleg az, miszerint a szalag egyik végét a cilinderborítékra ráakasztjuk és a cilinderen egyet fordítunk. Miután így megtudtuk a szalag hosszát, hozzáfoghatunk a varráshoz. Ekkor aztán gyakran megtörténik, miszerint nem veszik figyelembe a szalagvégeknek egymásfelé olyképen való fektetését, hogy az iv a kiálló szalagvég által ne akadályoztassék futásában. A szalagot ugyanis a cilindermozgás irányában kell megvarrunk, mint azt a vázlat is mutatja.

A legdrágább könyv. A híres amerikai milliomos: *Pierpont Morgan* nemrégiben 5250 font sterlinget, vagyis 106.000 koronát fizetett Quaritch londoni antiquariusnak

egy könyvért. Ez a könyv Dávid király Zsoltárait tartalmazza és 1459-ben nyomatták Fust és Schöffer műhelyében. A könyv 136 oldalból áll és kitűnő jó karban van. Fust és Schöffer könyvei közül ez az egyetlen példány, mely ma még magánkönyvtárban van. Igaz, hogy nagyobb árat nem is fizettek még könyvért.

Brüszselben az idén kiállítást szándékoznak rendezni a belga könyvnyomtatás jelenkori termékeiről.

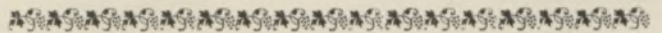
Érdekes és értékes könyvtár. A japánok nemrégiben egy igen érdekes és egyszersmind értékes könyvtárnak jutottak birtokába. Ez a könyvtár *Müller Miksa* oxfordi tanárnak és ismert orientalistának a tulajdonát képezte és több mint 15.000 kötetből áll. Értékét 70.000 márkára becsülték a szakemberek. A tanár özvegye a németek részéről tett vételei ajánlatokat visszautasította és elfogadta — mint az *Ostasiatischer Lloyd* múlt évi szept. 27-iki számában olvashatni — báró Iwasaki, gazdag japánnak az ajánlatát, a ki az értékes könyvtárt a tokyo-i egyetemnek akarja ajándékozni. Báró Iwasaki unokaöccse: *Rokuya Goto*, a ki Berlinben az egyetemet hallgatja, nagybátyának a megbízásából a könyvtárt már át is vette és *Tokyo*ba küldte. A vétel-üzlet létrejövetele körül sokat fáradoztak dr. *Kato* volt külügyminiszter és *Takakusu* tanár, a ki *Müllernek* tanítványa volt.

Csunya „sajtóhiba“ esett meg a Nürnbergben megjelenő *Süddeutsche Landpost* című újsággal. Egy sornak az állatvásári rovatból a hivatalos részbe történt és elhelyezése folytán ugyanis a következő szövegű újdonság jelent meg: „Fürthben a szent-mihályi második plébánosi állás — 83 szarvasmarha, 139 borjú, összesen 575 darab — *Pöschel* möhrendorfi plébánossal tölletett be“.

Köszönetnyilvánítás. A Pesti könyvnyomda-részvénytársaság intézetében eltöltött huszonöt évi foglalatosságom alkalmából f. hó 11-én nagybecsű emléktárgyakkal történt megajándékoztatásomért a nevezett intézet elnök-igazgatójának, méltóságos lovag *Falk Zsigmond* úrnak, valamint *Tanay József* művezető úrnak és az intézeti személyzet minden egyes tagjának, — nemkülönben az ezen emlékünnepegy következtében engemet megtisztelt szívélyes szerencsekívánatokért szívből eredő őszintes köszönetet mondok.

Budapest, 1902. január 12-én.

Firtinger Károly.

Havi ülés 1902. január 19-én.

Elnök: *Pavlovsky Alajos* alelnök.

Elnököl megnyitja az ülést, felkéri *Kuldor Lajos* tagtársunkat felolvasásának megtartására, melynek végeztével a havi ülés nevében köszönetet mond felolvasónak eme sok tanulmányával és gonddal megírt felolvasásáért, kérve egyttal annak közlésre való átengedését is.

Titkár jelentése a következő:

Tisztelt tagtársak! November havi ülésünk óta már két ízben hívtunk össze havi ülést, de egyszer sem tarthattuk meg, mivel tagjaink nagy része ismét a régi közönyösséggel viseltetik körünk iránt, más része meg a mesterszedő tanfolyamon van elfoglalva.

Jelenteni valóink a következők:

F. hó 25-én, szombaton, *farsangi táncszestélyt* rendezünk a molnár-utcai Budapesti katolikus kör dísztermében, a melyre a meghívók már szétküldettek. A meghívókat a *Buschmann-nyomda*, a jegyeket pedig a *Szent-László nyomda* állították elő díjtalanul, a melyekért fogadják őszinte köszönetünket.

A *Budapesti kö- és könyvnyomda-főnökök egyesülete* elnökségétől választmányunk küldöttségileg kérte tanfolyamunk erkölcsi és anyagi pártolását. Eredményképen jelenthetjük, hogy a Főnökegyesület 100 korona segélyt szavazott meg erre a célra és egyttal felkérte tagjait, hogy minden oly esetben, midőn valamely, a tanfolyamot látogató tagtársunk munkájának kinyomatását kéri, engedjék azt meg.

Az e havi *házi-estély* — tekintettel arra, hogy táncszestélyt rendezünk — elmarad.

A *munkanéklük* részére karácsonykor az összes budapesti saktárs-

körök saját pénztárukból rendkívüli segítyt nyújtottak, melyhez körünk is — szerénységéhez képest — 30 koronával járult; ezen intézkedésünknek utólagos szives jóváhagyását kérjük.

Káldor Lajos tagtársunk felolvasóciklusának megtartásáért járó tiszteletdíj kiadásával már régebben foglalkozott úgy a választmány, mint egy havi ülés is, s mivel az cikksorozat alakjában a Grafikai Szemlében már megjelent, a választmány 50 korona tiszteletdíjat indítványoz megszavaztatni, megjegyzi azonban, hogy ezzel nem akarja a felolvasások díjazását szokásossá tenni, csakis felolvasónak hosszú fáradozását kívánja némileg jutalmazni.

A havi ülés titkár jelentését tudomásul veszi.

Pénztárnok jelentését november hóról, a következőkben:

Pénztári kimutatás november hóról: Át hozat a múlt hóról 1732.24. Tagsági járulékokból befolyt 205.—, ebből 10/10 a szakirodalmi alapra 20.50, marad a főpénztárban 184.50. Kedélyes estélyen 19.50. **Kiadás:** Helyiségbérlés 87.50, Kedélyes estély 28.—, Vegyes 7.40, összesen 122.90 Késpénz a hó végén 1813.34. **Szakirodalmi alap:** Át hozat a múlt hóról 412.53, 10/10 a főpénztártól 20.50. Késpénz a hó végén 433.03. Függő követelés 313.—.

Belépett a Körbe november hónapban: ifj. Puskás István, Kellner Lázár, Freyer Lajos, Enyedy János, Freyer Sándor, Seftsik Mihály, Tragholt Dezső, Schwarz Gábor, Somogyi István, Herz Manó, Zimmermann Adolf, Stadthagen Miksa, Schultesz Ede, Bauer Ignác, Horváth László, Hirschler Henrik, Kohn Rezső, Aigner Gyula, Matuskovics Géza, Szántó István, Tuller Ernő, Csorr Ferencz, Loysch Dezső, Ilauzsky József, Bolte István, Varga János, Kohn Arnold. **Kilépett a Körből:** Róth Samu, Battacsek Rezső, Hegedüs Vilmos, Vass Miksa. **Hátralék miatt törülve:** Dekány Lajos, Gábrriel Károly, Höflinger Ede, Hickl Rezső, Németh István, Berts Sándor, Szabó Imre, Leicht Mihály, Szabó Mihály, Stern József, Glatz M. Miksa, Jankovits Jakab, Kleinberger Lipót, Kreisz Géza, Hafner Sándor, Schmidt Antal.

Észrevétel nem tétetvén, a pénztári jelentés tudomásul vétetik.

Mivel sem indítvány, sem kérdés nem tétetett, elnöklő megköszöni a tagok érdeklődését és az ülést bezárja. **Stalla Márton**, titkár.

Pénztári jelentés 1901. október hóról. Át hozat a múlt hóról 1689 K. 83 f. Tagsági járulékokban befolyt 164 K. 30 f. ebből 10/10 a Szakirodalmi alapra 16 K. 43 f., marad a főpénztárban 147 K. 87 f. **Kiadás:** Nyomdászámra 60 K. Ács sírjára koszoru, gyertya stb. 22 K. 40 f., vegyes 23 K. 06 f., összesen 105 K. 46 f. Késpénz a hó végén 1732 K. 24 f. **Szakirodalmi alap:** Át hozat a múlt hóról 396 K. 10 f., 10/10 a főpénztártól 16 K. 43 f. Késpénz a hó végén 412 K. 53 f.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2., a Kossuth Lajos-utca sarkán). Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	6 K.	12 db.	10 K.
6 „ kis Makart	„	14 „	12 „	24 „
6 „ kabinet	„	16 „	12 „	26 „
6 „ Makart	„	20 „	12 „	36 „

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az utolsó havi nyugtával igazolandó.

Németh Ferencz fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db.	5 kor.	12 db.	8 kor.
Kis Makart	6 „	9 „	12 „	14 „
Kabinet	6 „	10 „	12 „	18 „
Makart	6 „	15 „	12 „	26 „

Megrendelés alkalmával mindig az utolsó havi nyugtával kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba. A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt hely-árakat engedélyezte:

I. erkély 2 kor. — filléres helyet	1 kor. 20 filléért.
I. „ 1 „ 60 „ „ 1 „ —	

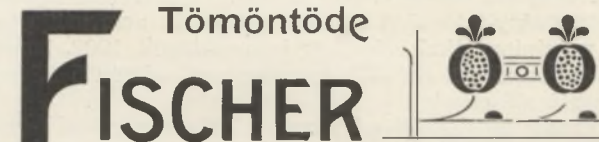
A jegyek vasárnap és ünnepnapokon nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, darabonként 4 filléért) kaphatnak a Szakkör tagjai **Rencsisovszky Ferencznél** (VIII. ker., Népszínház-utca 51 sz. 1. 1.) és **Novitzky N. Lászlónál** (anyaegylet).

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direktek vagy postán, vagy pedig **Wolf Antal** útnán **Rencsisovszky Ferencz** szakköri pénztároshoz (VIII. kerület, Népszínház-utca 51. sz. 1. 1.) lehetőleg minden hó 10—12-ig.

A Szakkör pénztárosának lakása: VIII., Népszínház-utca 51. sz. 1. 1. Értekezhetni vele naponként délelőtt fél 1—2-ig és este fél 8 óra után.

Felelős szerkesztő **Tanay József**. Főmunkatárs **Firtinger Károly**.
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Fischer és Mika

Betüöntöde

BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCZA 6.

A legkülönbélebb czélszerű és divatos
Könyv- és címzetükből

nagy választékot tart. — Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. — Ajánlja szabadalmazott **nyomdai vonalzó-berendezését** táblázat-szedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

JULIUS MASER (Lipce) A Mäser-lemezek raktára.
magyarországi képviselője. TELEFON 62—79.

Böle József

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
Stáhl-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javitások elfogadtnak és pontosan eszközöltetnek.

T. Göttert faktor, Wiesbaden.

A ROBUR svéd hengeranyag főgynöke.

A ROBUR ára kilogrammonkint 2:80 márka, vagyis 3 korona.

Tizenöt év óta úgy rotációs, mint illusztrált és könyomásban egyaránt kipróbált és legjobbnak talált hengeranyag.

Alkalmas ügynökök kerestetnek.

Közvetit eladást és vételt új és használt állapotban levő

körforgógépekben, gyors- és tégelynyomású sajtókban,

elsőrendű czégektől, valamint a grafikus szakmában előforduló összes czikkekből.

o o o o

Grafikai tudakozódó-intézet.

Táviratczím: Göttert, Tagblatt, Wiesbaden.

SCHÖNTAG GYULA

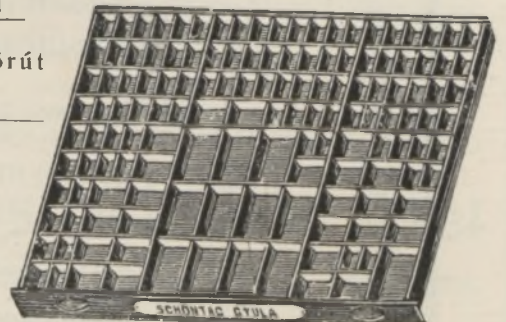
szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

Arjegyék ingyen
és bérmentve.

Szár az Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépecnek a szedésre való egyszerű ráprésselésé által tetszészerinti mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő üreségek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntödei felszerelések szállítása.

Trocken-Stereotypie

C. BEENSCH

BERLIN, N.

Oranienburgerstr. 60/63

*Könyv- és
ujság-nyomdáknak
nélkülözhetetlen.*

*Minden kulturállamban
szabadalmazva.*

Magyarországi képviselő

Tanczer József

Budapest

VII., Kertész-utca 4.

Telefon 28-32.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

UNION

FOTOCZINKOGRAFIAI
MŰINTÉZET

BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37 SZ.

MINDENMÉRTŐ CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT

KÜLÉS BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL.

GYÁRAKRÓL, TÁRGYAKRÓL STB. ESZKÖZÖLTETIK

TELEFON: 295.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX., Márton-utca 19. sz.

Készít legjobb minőségű illusztráció-,
ujság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes

FESTÉKEKET.

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.

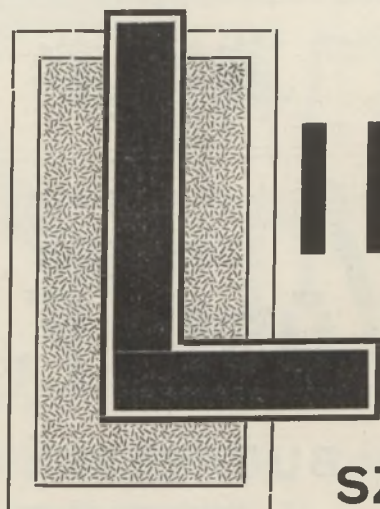
ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Patent gelatin hengeranyag.

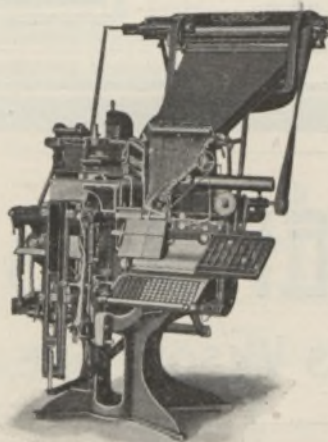
LINOTYPE

a világ legtökéletesebb, legnagyobb munka-
képességű, legmegbízhatóbb, legelterjedtebb és
legjövendősebb

szedő- és soröntőgépe.

Ezideig 9000-nél több LINOTYPE adatott el a világ
minden tájára, melyek közül 570-en felül Németországban,
% Ausztria-Magyarországon és a Svájcban van elhelyezve. %

BÉCS:	Darab
Neues Wiener Tagblatt	10
Reichswehr	4
S. Bergmann	2
Joh. N. Vernay	4
BOZEN:	
Gotthard Ferrari jun.	1
BRÜNN:	
Tagesbote	3
Deutsches Blatt	2
BUDAPEST:	
Budapesti Hirlap	10

INNSBRUCK:	Darab
Tiroler Tagblatt	1
KARLSBAD:	
Feller-nyomda	2
KOLIN:	
Pak-nyomda	1
LAIBACH:	
Kleinmayr-nyomda	1
LINZ:	
Linzer Zeitung	1
PRÁGA:	
Beaufort-nyomda	5
Narodny Listy nyomdája	3
REICHENBERG:	
Stiepel-nyomda	3

Legegyszerűbb
kezelés.

Legnagyobb
munkaképesség.

ELSŐRANGÚ KITÜNTETÉSEK:

PÁRIS 1900.: Grand Prix és két
aranyérem.
KARLSBAD 1901.: Díszoklevél és
aranyérem.

Prospektusokkal, betűmintákkal, referenciákkal stb. szívesen szolgál:

M. Duker Nachfolger (hirdetőiroda) **Wien, I., vagy pedig:**

Gutenberghaus Gebrüder Geel

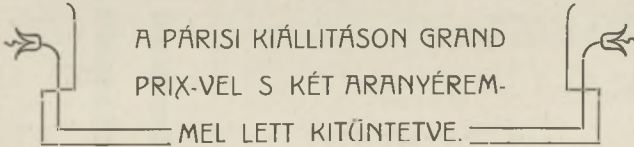
Wien, VII/2. (a berlini Mergenthaler Setzmaschinenfabrik vezérképviselője).

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 11.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

G. M. B. H. STUTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG

HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○

AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○

○○○○○○○○○○○ CZÉGEKNEK

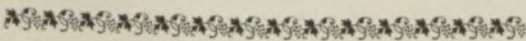
Iparolaj

tisztító- és mosószer könyv- és könyvműveknek

100°/o megtakarítással
a terpentint teljesen pótolja. ○○○○

Tíz kiló legjobb minőségű terpentint pótló postal
próbaküldeményt szállítok bérmentve 6 kor.
40 fillér előleges beküldése mellett.

Betűtisztító-só

évek óta forgalomban levő mosószere a
nyomdákban. A formákat az ezzel való mosás
után egyszerűen le kell öblíteni. Öt kilós posta-
csomagot 3 korona előleges beküldése után
bérmentve szállítok.

RÁKÓCZY M. vegyész-
tanár

Budapest, VI., Csengery-utca 39.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTÖDE

RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPESTEN

VI., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS. ↓

MECHANIKAI MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA. ↓

TÖMÖNTÖDE. ↓ ↓ ↓

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS. ↓

RÉZLÉLIA-GYÁRTÁS. ↓

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan
 foganatosíttatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
 bolgár ékezetű

KÖNYV- és CZÍMBETŰKBŐL,

Körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
 továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai
 felszerelvényekből.

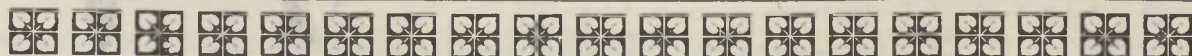
TELEFON 23—70. SZ.

ÚJDONSÁG
!!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

Czettel és Bendtner szabadalma. ↓

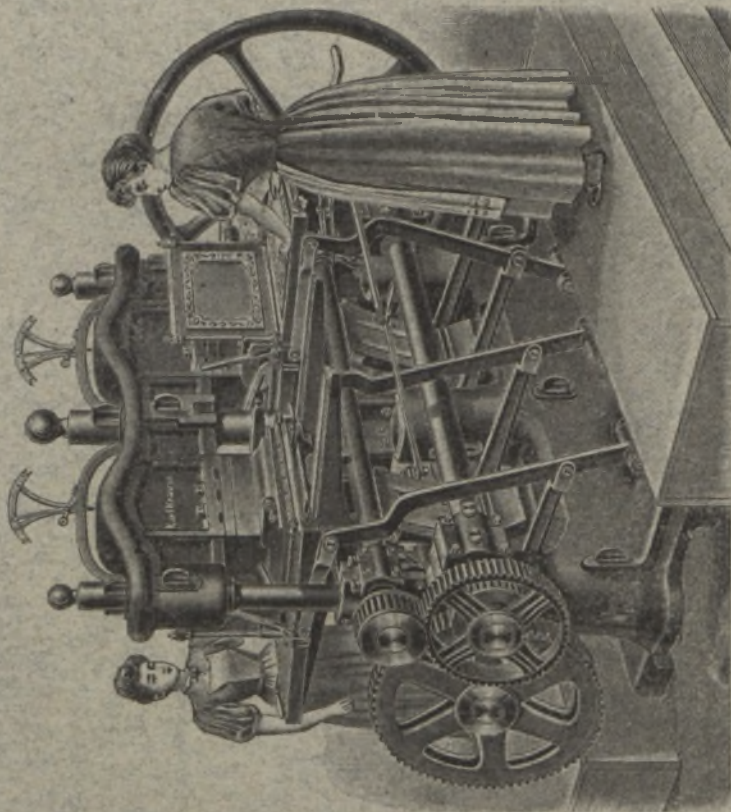
- Nagy-Becserek**
Jokly Lipót.
Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
Grscits I. (bérlő: Seprős Valter).
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírrágógár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnár S.).
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Gujin V.
Pannonia ny.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcse**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécseány**
Glatstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Nánán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz L.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szőllős**
Ugoecsi közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorelia Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Armin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Naszód**
Schwartz Mór.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezséder**
Horváth I.
- Nyírbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyiregyháza**
Bessenyei ny.
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos):
Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyitra**
Huszár István.
Irltzer Zsigmond.
Löwy Antal
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Brück P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Orosháza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitravölgyi gazd. egyesület nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Viktória-nyomda.
Wittigschlagler Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Armin.
Ref. főisk. nyomda.
Stern Rezső.
- Pécs**
Lyceumi nyomda.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Hungária-ny.
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf és fia.
Angermayer Károly.
Eder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Oyozó.
Westung. Orenzbote ny. (tul.: Simonyi Iván).
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Róde Mihály.
- Rákospalota**
Fischer és Deutsch
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsahegy**
Kohn József.
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Friedler Armin.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stanz János.
- S.-A.-Újhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurecsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlő: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Jörges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vojna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein F.).
- Sopron**
Berghöfer és Welsz.
Breiner E.
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombró Géza).
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
Zoliner és Ungár.
- Stájerlak**
Hollschätz F.
- Sümege**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Braun Adolf.
Hirth Lipót és Társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolcza**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Dulesch és Müller.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Ödönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnagy Lipót.
- Szeghalom**
Riegel Zoltán.
- Szegzárd**
Árva J.
Báter János.
Lengyel Pál.
Ujfaluzy Lajos utóda:
Molnár Mór.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreceeni Gyula.
Eisler Adolf.
Kaufmann F.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Náthánné.
- Szentes**
Csongrádmegyei Ellenzék nyomdája.
Szentes és Vidéke nyomdája.
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Schreiber Mór.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Sziksó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Böloni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót és fia.
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok nyomdája (tul.: Zevery Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolcza**
Löwy B.
- Tasnád.**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Gutenberg-ny.
Mangold Sándor.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Goldstein L.
- Toina**
Weltmann Ignác.
- Toina-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Füssy és Sztupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turócszent-Márton**
Csaparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moszkóczy Ferenczné)
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Árad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal és József.
Krömer Alajos.
Salgó és Társa.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tul.: Trbojevich M. Sz.).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benó.
Hungária-ny.
Ivkovics György.
Milenics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Levai Mór.
Székely és Illés.
Szt.-Bazil-ny.
- Vác**
Kir. orsz. gyegintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Ignác.
Horovitz Adolf.
Lövitsóhn Manó.
Steinmann J.
- Versec**
Kehrer Béla.
Kirchner Ernő.
Veronits József.
- Veszprém**
Dunántúli ny.
Egyházmegyei könyvny.
Krausz A. Fia.
Népakarat nyomdája (tul.: Takáts Sz.).
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Unger Antal.
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Armin.
Schwartz Sándor.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Nádossy Testvérek.
Schlesinger Ignác.
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**
Bittermann Nándor és Fia.
Oblát Károly.
- Zsolna**
Glasel Samu.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.

Egy

»Non plus ultra« gép egymaga olyan munkaképességű, mint hat—kilencz kézi sajtó, vagy kézi egyensúlyozó-prés. o o o

★

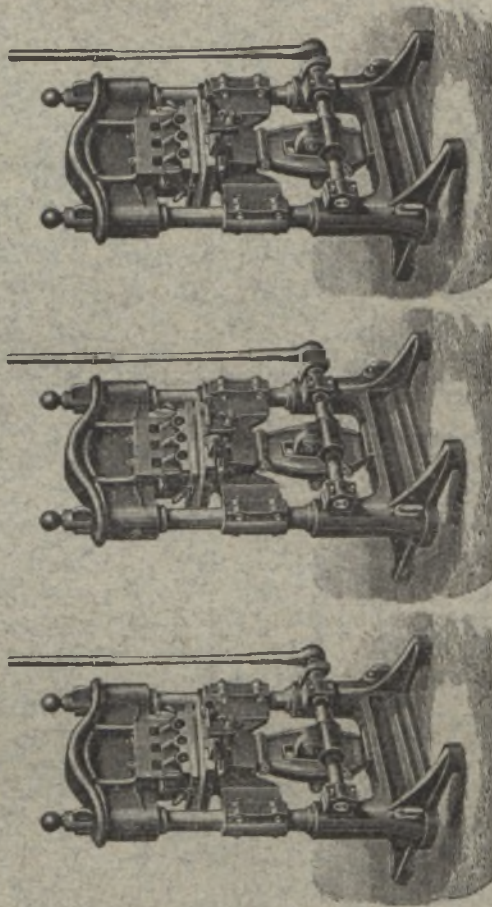
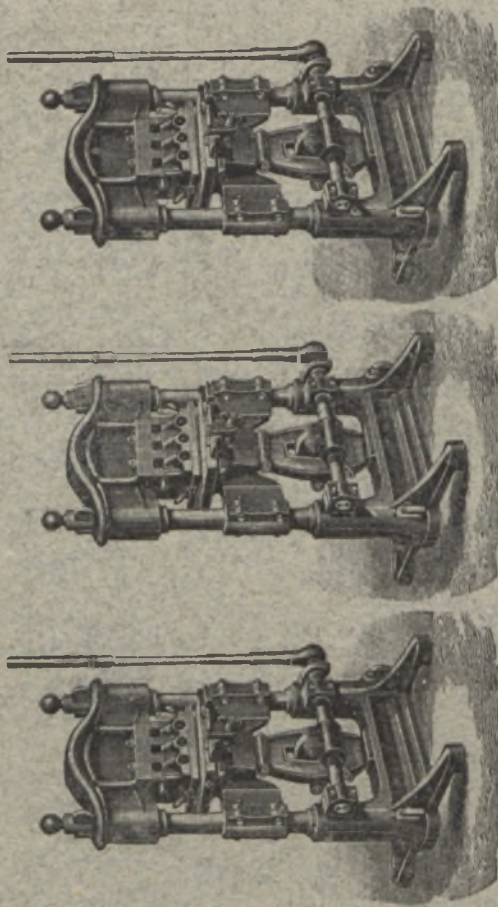
Németbirodalmi szabadalmak: 86.786., 92.907., 110.188., 111.113., 113.302., 115.272. sz.

Magyarországi képviselő:

DESSAUER ÉS MÁRKUS

BUDAPEST, VI., Lázár-utca 13.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Fióküzletek:

Berlin SW. 48. | o o o Páris o o o
Friedrichstrasse Nr. 16. | Rue de Paradis 21 bis.